

Vertrouwen in de wetenschap

Enquête 2025

Auteurs

Jelle Slief, Bilal Demirel, Irene Huffnagel-Bastiaans, Romy van der Lee, Alexandra Vennekens

Redactie

Afdeling Communicatie

Foto omslag

Teylers Museum

Bij voorkeur citeren als:

Rathenau Instituut (2025). Vertrouwen in de wetenschap. Den Haag. (Auteurs: J. Slief, B. Demirel, I. Huffnagel-Bastiaans, R. Van der Lee en A. Vennekens)

Voorwoord

Ik hoor en lees regelmatig uitspraken over ‘het dalende vertrouwen in de wetenschap’. Kennelijk is dit een hardnekkig beeld. Maar ook een verkeerd beeld. Het wordt al sinds de start van ons driejaarlijkse onderzoek in 2012 naar vertrouwen in de wetenschap ontkracht. Het vertrouwen in wetenschap is juist al jarenlang hoog vergeleken met vertrouwen in bijvoorbeeld de rechtspraak of de Tweede Kamer. Dat beeld is heel stabiel. Toch was ik zelf ook erg benieuwd of dit ook in 2025 nog zo zou zijn. Er gebeurt immers veel in en rond de wetenschap. Denk aan de grote bezuinigingen, discussies over academische vrijheid en protesten tegen samenwerkingen tussen wetenschappers en bepaalde bedrijven of overheden.

In dit rapport laten we zien dat het gemiddelde vertrouwen in wetenschap opnieuw hoog is en zelfs licht is gestegen ten opzichte van de vorige meting. Maar als je dieper de analyses induikt, zoals we doen in dit rapport, zie je allerlei interessante verbanden en verschuivingen, die vragen om nadere analyse én debat.

We zien bijvoorbeeld dat zowel de groep mensen met weinig vertrouwen als de groep met heel veel vertrouwen in wetenschap flink is gegroeid ten opzichte van onze vorige meting in 2021. Het maakt ook uit naar welk aspect van wetenschap je kijkt. Mensen hebben veel vertrouwen in onder meer de wetenschappelijke methode en in wetenschappers zelf. Er is weinig vertrouwen in de conclusies die door andere partijen getrokken worden op basis van wetenschappelijk onderzoek. Ons onderzoek laat zien dat vertrouwen ook samenhangt met persoonlijke factoren, zoals politieke oriëntatie, opleidingsniveau en spiritualiteit.

Wat betekenen al deze bevindingen voor wetenschappers, beleidsmakers, politici en mensen die werken in de wetenschapscommunicatie of journalistiek? De komende tijd organiseren we bijeenkomsten en trekken we het land in om hierover door te praten met betrokkenen.

Continue monitoring van vertrouwen in de wetenschap en het voeren van het debat hierover vormen een vast onderdeel van onze programmalijnen Wetenschap in Nederland en Wetenschap van de Toekomst. Mijn collega's en ikzelf zullen ons dus blijven inzetten om onze inzichten hierover te delen.

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen
Directeur Rathenau Instituut

Samenvatting

Sinds 2012 vraagt het Rathenau Instituut ongeveer elke drie jaar aan een grote, representatieve groep Nederlanders hoeveel vertrouwen zij hebben in de wetenschap en verschillende aspecten ervan. We vragen ook naar het vertrouwen in verschillende onderzoeksthema's en in andere instituties. In dit rapport presenteren we de resultaten van de vragenlijst die in januari 2025 is uitgezet.

Het vertrouwen van Nederlanders in de wetenschap is hoog gebleven en zelfs licht gestegen ten opzichte van de editie in 2021, terwijl het vertrouwen in alle andere instituties is gedaald. Gemiddeld gaven Nederlanders hun vertrouwen in de wetenschap een 7,53 op een schaal van 1 tot 10. Mensen hebben veel vertrouwen in de wetenschap als kennisinstituut, in de wetenschappelijke methode, in wetenschappers en in de conclusies die zij trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Mensen hebben weinig vertrouwen in de conclusies die door andere partijen getrokken worden op basis van wetenschappelijk onderzoek en hoe politici wetenschappelijke inzichten inzetten voor beleid.

Het vertrouwen in verschillende onderzoeksthema's verschilt sterk: mensen hebben veel vertrouwen in onderzoek dat zich bezighoudt met gezondheid en vaccinaties, terwijl ze weinig vertrouwen hebben in onderzoek naar ongelijkheid en discriminatie. Veel Nederlanders denken dat wetenschap bijdraagt aan de ontwikkeling van kennis, aan de ontwikkeling van technologie die ons leven interessanter of gemakkelijker maakt en aan een langer en gezonder leven. Weinig Nederlanders denken dat wetenschap bijdraagt aan het verminderen van inkomensongelijkheid, het betrekken van burgers bij wetenschap en bij verbinding en wederzijds begrip tussen mensen.

Het aantal mensen dat weinig vertrouwen heeft in de wetenschap is toegenomen ten opzichte van de vorige editie van dit onderzoek in 2021. Dat wil zeggen, het percentage mensen dat hun vertrouwen in de wetenschap een 5 of lager gaven op een schaal van 1 tot 10, is gestegen van 9,5% in 2021 naar 14,6% in 2025. Dat het gemiddelde vertrouwen toch licht is gestegen, is omdat het aantal mensen dat zeer veel vertrouwen heeft in de wetenschap nog sterker gestegen is. Het percentage mensen dat hun vertrouwen in de wetenschap met een 9 of 10 beoordeelden steeg van 20,6% in 2021 naar 34,1% in 2025.

De associaties die mensen hebben bij de wetenschap zijn voornamelijk positief of neutraal: woorden als kennis, feiten, innovatie en vooruitgang worden vaak genoemd. De associaties die mensen met weinig vertrouwen in de wetenschap

hebben, komen voor een belangrijk deel overeen met de associaties van mensen met veel vertrouwen in de wetenschap. Waar de associaties verschillen, noemen mensen met weinig vertrouwen veel woorden die te maken hebben met geld of beïnvloeding. Mensen met veel vertrouwen noemen juist woorden als 'belangrijk' en 'waarheid' als unieke associaties waaraan ze denken bij wetenschap.

Vertrouwen in de wetenschap hangt relatief sterk samen met politieke voorkeur en stemgedrag. Mensen die zichzelf progressief vinden, hebben meer vertrouwen dan mensen die zich conservatief vinden. Mensen die bij de meest recente landelijke verkiezingen (2023) Volt, D66, of GroenLinks-PvdA hebben gestemd, hebben heel veel vertrouwen in de wetenschap, en vinden relatief vaak dat de wetenschap maatschappelijke bijdragen levert. Mensen die bij die verkiezingen PVV, BoerBurgerBeweging (BBB) of Forum voor Democratie (FvD) stemden hebben gemiddeld minder vertrouwen in de wetenschap, en verwachten minder vaak dat de wetenschap maatschappelijke bijdragen levert. Mensen met laag vertrouwen in de wetenschap stemden voor het grootste deel op de PVV of stemden niet.

Naast stemgedrag zijn er nog een aantal andere belangrijke factoren die gerelateerd zijn aan het vertrouwen in de wetenschap. Hoogopgeleide mensen hebben gemiddeld genomen meer vertrouwen dan laagopgeleide mensen. Met wetenschap in aanraking komen in het dagelijks leven hangt ook samen met vertrouwen in de wetenschap. Zo hebben mensen die aangeven bijvoorbeeld veel krantenberichten te lezen over wetenschap, gemiddeld meer vertrouwen in de wetenschap, inclusief verschillende aspecten van de wetenschap en verschillende onderzoeksthema's. Mensen die zichzelf als spiritueel beschouwen, daarentegen, hebben minder vertrouwen in de wetenschap dan mensen die dat niet doen. Religie is geen belangrijke factor voor vertrouwen in de wetenschap. Ook hangt de mate waarin iemand sociale media gebruikt niet samen met vertrouwen in de wetenschap.

Voor het eerst meten we in deze editie een statistisch significant effect van leeftijd op vertrouwen in de wetenschap. Daarbij zien we dat oudere mensen minder vertrouwen hebben in de wetenschap dan jongere mensen. Regionale verschillen in vertrouwen in de wetenschap zijn klein in Nederland, en kunnen grotendeels verklaard worden door verschillen in opleidingsniveau, leeftijd en politieke voorkeur.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inleiding	7
1 Vertrouwen in de wetenschap	8
1.1 Vertrouwen in wetenschap stijgt licht	8
1.2 Internationale vergelijking	11
1.3 Veel positieve associaties bij wetenschap.....	11
1.4 Zorgen over geld en beïnvloedbaarheid.....	13
1.5 Factoren die verband houden met vertrouwen.....	15
2 Vertrouwen in verschillende aspecten en onderzoeksthema's	26
2.1 Aspecten van wetenschap.....	27
2.2 Actuele onderzoeksthema's	31
2.3 Maatschappelijke kwesties	37
3 Conclusie	40
Literatuurlijst	43

Inleiding

Het Rathenau Instituut vraagt sinds 2012 ongeveer elke drie jaar aan een representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving hoeveel vertrouwen zij hebben in de wetenschap en een aantal andere instituties. In eerdere edities van dit onderzoek bleek dat het vertrouwen in de wetenschap gemiddeld genomen over de tijd heel stabiel is gebleven, en bovendien vrij hoog, ondanks sterke wisselingen in het vertrouwen in andere instituties (Rathenau Instituut, 2021, 2018, 2015, 2013).

In deze editie bekijken we hoe het anno 2025 staat met het vertrouwen in de wetenschap in Nederland. Hiervoor hebben we een vragenlijst voorgelegd aan in totaal 8387 mensen. In deze vragenlijst hebben we mensen gevraagd hoeveel vertrouwen zij in de wetenschap hebben, in verschillende aspecten van de wetenschap, en in onderzoek naar verschillende thema's. We vroegen mensen ook waar zij aan denken bij de wetenschap, en naar verschillende persoonskenmerken. Met deze informatie geven we in dit rapport een beeld van hoeveel vertrouwen Nederlanders hebben in de wetenschap, hoe dat vertrouwen verschilt als het om verschillende kanten van wetenschap gaat, en waarmee dat vertrouwen samenhangt.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 geven we een overzicht van hoe het in Nederland staat met het vertrouwen in de wetenschap in het algemeen. In paragraaf 1.1 zetten we dit af tegen het vertrouwen in andere instituties. In paragraaf 1.2 laten we zien welke associaties mensen bij wetenschap hebben en in paragraaf 1.3 kijken we naar welke factoren verband houden met vertrouwen in de wetenschap.

In hoofdstuk 2 zoomen we in op verschillende kanten van de wetenschap, hoe het vertrouwen daarin verschilt, en welke factoren van invloed zijn op dat vertrouwen. In paragraaf 2.1 doen we dit voor verschillende aspecten van de wetenschap, in paragraaf 2.2 voor verschillende onderzoeksthema's. In paragraaf 2.3 onderzoeken we in hoeverre mensen denken dat de wetenschap bijdraagt aan het oplossen van verschillende maatschappelijke kwesties. De belangrijkste conclusies vatten we samen in hoofdstuk 3.

In een apart document publiceren we onze methodologische verantwoording. Daarin staat informatie over de statistische analysemethoden waarop de resultaten in dit rapport gebaseerd zijn en informatie over de respondenten. Ook is de volledige vragenlijst daar te vinden.

1 Vertrouwen in de wetenschap

In dit hoofdstuk kijken we hoe het staat met het vertrouwen in de wetenschap. We vergelijken het vertrouwen in de wetenschap met het vertrouwen in een aantal andere belangrijke instituties (paragraaf 1.1), we gaan dieper in op welke associaties mensen hebben met wetenschap (paragraaf 1.2), en welke factoren samenhangen met vertrouwen in de wetenschap (paragraaf 1.3).

1.1 Vertrouwen in wetenschap stijgt licht

In onze enquête gaven mensen op een schaal van 1 tot 10 antwoord op de vraag: “Kunt u aangeven in hoeverre u vertrouwen heeft in de volgende instituties?”. In figuur 1 staat het gemiddelde van de antwoorden weergegeven, inclusief de resultaten van eerdere enquêtes¹.

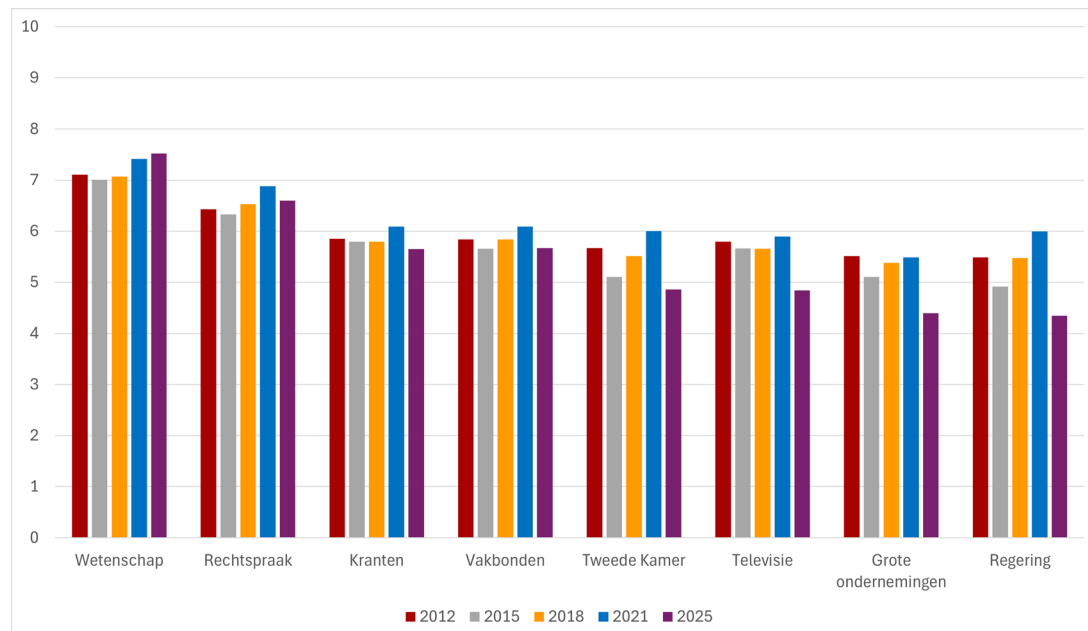
In 2025 hebben Nederlandse burgers van alle instituties het meeste vertrouwen in de wetenschap, met gemiddeld een 7,53. Vertrouwen in de rechtspraak volgt met een 6,60. Daarna volgen vakbonden (5,70), kranten (5,65), televisie (4,83), de Tweede Kamer (4,83), grote ondernemingen (4,35) en de regering (4,33).

Deze resultaten komen overeen met langlopend onderzoek van Tilburg University (Centerdata, 2025). In de laatste meting van dat onderzoek, uitgevoerd rond dezelfde periode als onze enquête, bleek het vertrouwen in de wetenschap het hoogst van alle ondervraagde instituties. Het vertrouwen in de wetenschap kreeg gemiddeld een 7,26. Uit die studie bleek ook dat vertrouwen in de rechtspraak relatief hoog is (6,37), en vertrouwen in de Tweede Kamer (4,89) en de regering (4,41) laag (Centerdata, 2025).

Het vertrouwen in de wetenschap is licht gestegen ten opzichte van onze vorige meting in 2021, toen het vertrouwen in de wetenschap gemiddeld nog een 7,42 kreeg. Wat opvalt, is dat het vertrouwen in alle andere instituties gedaald is. De daling is het grootst bij de regering: het vertrouwenscijfer is met 1,66 punten gedaald ten opzichte van de laatste meting in 2021. Het vertrouwen in kranten, de Tweede Kamer, televisie, grote ondernemingen en de regering is zelfs op het laagste punt sinds de start van deze meting in 2012.

¹ Bij de berekening van de gemiddelde cijfers voor vertrouwen is gebruik gemaakt van weegfactoren, zodat de resultaten representatief zijn voor de Nederlandse bevolking met betrekking tot regio, leeftijd, opleidingsniveau en migratieachtergrond (zie ook de Methodologische verantwoording).

Figuur 1 Gemiddeld vertrouwen van Nederlandse burgers in instituties.

Notities: Bij de berekening van de gemiddelde cijfers voor vertrouwen is gebruik gemaakt van weegfactoren, zodat de resultaten representatief zijn voor de Nederlandse bevolking met betrekking tot regio, leeftijd, opleidingsniveau en migratieachtergrond.

Het lage vertrouwen in de regering en Tweede Kamer komt overeen met recente onderzoeksresultaten van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Volgens het SCP schommelt het vertrouwen in het parlement en de regering sinds de Tweede Kamerverkiezingen in 2023, en is dat sinds de formatie in 2024 sterk gedaald. De belangrijkste redenen die mensen in het SCP-onderzoek hiervoor noemen, zijn dat ze de regering niet daadkrachtig genoeg vinden in het oplossen van problemen, dat ze bezorgd zijn over de samenwerking binnen het kabinet en dat ze de bewindspersonen niet competent vinden (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2025a).

Dat het vertrouwen van mensen in grote bedrijven sterk gedaald is, kwam ook naar voren uit internationaal consumentenonderzoek van Salesforce in 2024. Van de respondenten in dat onderzoek gaf 71% aan dat ze minder vertrouwen hadden in bedrijven dan in het jaar ervoor (Salesforce, 2024). Volgens het rapport heeft dat grotendeels te maken met zorgen over dataverwerking en privacy, steeds verdergaande automatisering van klantenservice, en de inzet van AI. Zo gaf 65% van de respondenten aan dat ze vinden dat bedrijven roekeloos omgaan met hun data (Salesforce, 2024).

Kader 1 Over de enquête

De enquête is in januari 2025 via Kieskompas uitgezet onder een representatieve steekproef van Nederlanders. Dat wil zeggen dat de samenstelling van de steekproef op een aantal geselecteerde wegingscriteria ongeveer gelijk is aan de samenstelling van de Nederlandse bevolking, zoals vastgelegd in de Gouden Standaard van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De steekproef is vooraf gewogen op geslacht, regio, opleidingsniveau en migratieachtergrond. De enquête is ingevuld door 8387 mensen. De antwoorden van deze respondenten zijn na sluiting van de enquête nogmaals gewogen op geslacht, regio, opleidingsniveau, migratieachtergrond, en op welke partij de respondenten in de laatste Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 gestemd hebben, om een optimale afspiegeling van de bevolking te verkrijgen.

Verdere informatie over de samenstelling van de steekproef en de vragenlijst is te vinden de Methodologische verantwoording die we als apart document bij dit rapport publiceren.

Dat het vertrouwen in de krant en de televisie gedaald is, zien we ook terug in grootschalig internationaal onderzoek van Persbureau Reuters uit 2024. Reuters rapporteerde dat in Nederland slechts een kleine meerderheid, 54%, van de mensen het nieuws grotendeels vertrouwt (Reuters Institute, 2024). Dat is een daling van 3 procentpunt ten opzichte van 2023. Dit heeft vooral te maken met zorgen over politieke partijdigheid van journalisten en nieuwsbronnen. Zo is wereldwijd de zorg toegenomen over wat echt en wat niet echt is in (online) nieuws (Reuters Institute, 2024). Dit is óók het geval in Nederland, bleek uit recent literatuuronderzoek van het Rathenau Instituut naar misinformatie op sociale media (Rathenau Instituut, 2025). Volgens Reuters heeft dit te maken met het gevoel van mensen dat nieuws wat ze te zien krijgen gestoeld is op meningen of agenda's waar ze het zelf niet mee eens zijn, vooral als het gaat over sterk gepolitiseerde onderwerpen. Deze zorgen leven het sterkst onder de groep mensen die sociale media als voornaamste nieuwsbron gebruikt.

Hoewel het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap is toegenomen, is het aantal onvoldoendes (cijfers 5 of lager) ook toegenomen: van 9,5% in 2021 naar 14,6% in 2025. Dat het gemiddelde toch is toegenomen, komt vooral omdat mensen in 2025 naast meer lage cijfers ook veel meer hele hoge cijfers (9 en 10) hebben gegeven

dan in 2021. Het aandeel mensen dat een 9 of een 10 gaf voor hun vertrouwen in de wetenschap steeg van 20,6% in 2021 naar 34,1% in 2025. De opvattingen zijn hiermee meer uiteen gaan lopen. In een vervolgonderzoek gaan we dieper in op deze verschuivingen.

1.2 Internationale vergelijking

Hoeveel vertrouwen hebben mensen in Nederland in de wetenschap ten opzichte van andere landen wereldwijd? Directe internationale vergelijkingen zijn moeilijk te maken, vanwege verschillen in vraagstelling. Maar we kunnen wel kijken naar veranderingen over de tijd. In Nederland zien we dat het vertrouwen in de wetenschap de afgelopen vier jaar stabiel hoog is gebleven. Hierin is Nederland niet uniek: in een aantal andere grote ontwikkelde landen blijft het vertrouwen in de wetenschap ook stabiel hoog. In de VS vond 76% van de mensen in 2024 dat wetenschappers handelen in het algemeen belang van de maatschappij. In 2021 was dat 77% (Pew Research Center, 2024). Ook in Zweden bleef het percentage mensen met vertrouwen in wetenschappers bijna hetzelfde. Dat ging van 87% in 2021 naar 86% in 2024 (Vetenskap & Allmänhet, 2024). Fransen hadden in 2024 ongeveer evenveel vertrouwen dat wetenschap oplossingen biedt voor hedendaagse problemen als in 2022 (Institut Sapiens, 2024).

Een uitzondering op deze trend is Duitsland, daar is sprake van een daling in het vertrouwen in de wetenschap. In 2021 gaf 61% van de mensen daar aan vertrouwen te hebben in wetenschap en onderzoek, in 2024 daalde dat naar 55% (Wissenschaft im Dialog, 2024). Er is echter wel een overeenkomst te zien: het percentage mensen met weinig of geen vertrouwen in de wetenschap werd ongeveer anderhalf keer zo groot in zowel Nederland als in Duitsland sinds 2021. In Duitsland steeg dit percentage in 3 jaar tijd van 6% naar 9%.

1.3 Veel positieve associaties bij wetenschap

Wetenschap is een breed begrip waar mensen verschillende ideeën bij hebben. Om meer zicht te krijgen op wat het begrip wetenschap betekent voor verschillende mensen, hebben we gevraagd waar ze aan denken bij het begrip wetenschap. Respondenten mochten als antwoord op die vraag vijf trefwoorden opschrijven. Figuur 2 toont de 25 meest genoemde termen, waarbij hoe vaker het woord is genoemd hoe groter het weergegeven wordt.

Verreweg de meestgenoemde associatie is *onderzoek*. Dit werd 4088 keer genoemd, door 53% van de respondenten. De top 5 bevat verder de woorden

kennis (1093 keer genoemd), *feiten* (1045 keer genoemd), *innovatie* (1037 keer genoemd) en *vooruitgang* (972 keer genoemd).

Net als in vorige edities (bijvoorbeeld Rathenau Instituut 2021) valt op dat de meest genoemde termen allemaal neutraal of positief zijn. De associaties die mensen hebben met wetenschap blijken heel constant ten opzichte van vorige metingen.

Figuur 2 Meest voorkomende antwoorden op de vraag 'Als u denkt aan (de) wetenschap, wat komt er dan in u op?'

Veel van de neutrale termen gaan over de wetenschappelijke methode, zoals *controleerbaar* (247 keer genoemd), *testen* (270 keer genoemd) en *peer-reviewed* (309 keer genoemd). Positieve associaties gaan over innovatie, zoals *vooruitgang* (972 keer genoemd), *oplossingen* (224 keer genoemd), en *ontwikkeling* (501 keer genoemd). Ook worden er veel positieve waarden toebedeeld aan wetenschap, zoals *objectief* (713 keer genoemd), *onafhankelijk* (376 keer genoemd), *gedegen* (209 keer genoemd), *belangrijk* (297 keer genoemd) en *betrouwbaar* (407 keer genoemd). Slechts één wetenschappelijke institutie wordt expliciet benoemd in de top 25, namelijk *universiteit* (778 keer genoemd). Wat ook opvalt, is dat veel mensen wetenschap specifiek associëren met geneeskunde (*geneeskunde* 588 keer genoemd) en medisch onderzoek (*medisch* 584 keer genoemd).

In tabel 3 in de Methodologische verantwoording is een overzicht te vinden van alle 25 meest genoemde associaties, met hoe vaak ze genoemd zijn.

1.4 Zorgen over geld en beïnvloedbaarheid

Niet iedereen heeft alleen maar positieve associaties bij het woord wetenschap. We hebben een uitsplitsing gemaakt tussen associaties van mensen die een hoog en mensen die een laag vertrouwen hebben in de wetenschap. Dat wil zeggen, mensen die een 6 of hoger gaven voor hun vertrouwen in de wetenschap en mensen die een 5 of lager gaven. Daarbij valt op dat in de top 25 meest genoemde antwoorden van beide groepen, net iets minder dan de helft van de woorden toch overeenkomen. Woorden als *onderzoek*, *medisch*, *feiten*, en *kennis* worden zowel door mensen met een hoog als mensen met een laag vertrouwen vaak genoemd. Zie figuur 3. We zien echter ook verschillen. Als we de overeenkomende trefwoorden weglaten, houden we een lijst met 13 unieke associaties over van de groep met laag en de groep met hoog vertrouwen in de wetenschap. Die unieke associaties zijn in figuur 4 weergegeven. De grootte van de woorden hangt samen met hoe vaak ze genoemd zijn.

Van de groep mensen met een hoog vertrouwen komt het grootste deel van de woorden overeen met de algemene top 25 (figuur 2), met uitzondering van de woorden *onderbouwing* (283 keer genoemd), *gezondheid* (152 keer genoemd), *onderwijs* (147 keer genoemd), *klimaat* (138 keer genoemd), en *verbetering* (121 keer genoemd). Die termen komen alleen voor in de top 25 van mensen met een hoog vertrouwen, en niet in de algemene top 25.

Onder de groep mensen met een laag vertrouwen in de wetenschap heersen er veel zorgen over beïnvloedbaarheid van de wetenschap, met name als het om financiering gaat. Zo noemden mensen met laag vertrouwen in de wetenschap in de top 10 naast termen als *onderzoek* (248 keer) en *medisch* (66 keer genoemd) ook begrippen als *geld* (81 keer), *biased* (64 keer), *invloed financier* (57 keer), *niet-onafhankelijk* (49 keer), en *politiek* (48 keer). Let op: deze aantallen zijn lager dan bij de associaties in de gehele steekproef en binnen de groep mensen met hoog vertrouwen omdat de groep mensen met laag vertrouwen aanzienlijk kleiner is (ongeveer 15% van de totale steekproef).

Voor een overzicht van de totale top 25 van zowel de groep mensen met hoog als met laag vertrouwen, zie tabel 3 in de Methodologische verantwoording.

Figuur 3 Gedeelde associaties tussen de groep mensen met hoog en laag vertrouwen in de wetenschap

Figuur 4 Belangrijkste *unieke* antwoorden op de vraag 'Als u denkt aan (de) wetenschap, wat komt er dan in u op?', uitgesplitst tussen mensen die laag (links) en hoog (rechts) vertrouwen hebben in de wetenschap.

1.5 Factoren die verband houden met vertrouwen

In dit onderzoek kijken we niet alleen naar hoe het staat met het vertrouwen in de wetenschap, maar we zijn ook geïnteresseerd in welke factoren verband houden met dit vertrouwen. Zijn er verschillen in vertrouwen in de wetenschap tussen (groepen) mensen, en kunnen we daarin verbanden ontdekken? In deze paragraaf geven we antwoord op die vraag.

Om dat te kunnen doen, hebben we verschillende statistische analyses uitgevoerd op de data die we uit onze enquête verkregen hebben. Zo hebben we regressiemodellen gemaakt, waarmee we de sterkte van verbanden kunnen berekenen. Bovendien kunnen we met deze modellen verstoringen (confounders) identificeren. Dat wil zeggen, variabelen die door onderliggende verbanden het ogenschijnlijke verband tussen twee andere variabelen verstoren. Tabellen 4 en 5 in de Methodologische verantwoording tonen een samenvatting van het regressiemodel voor vertrouwen in de wetenschap, met alle onderzochte variabelen en de sterkte van de verbanden.

In kader 2 staat een korte toelichting bij de verschillende soorten verbanden.

Kader 2 Toelichting op gebruikte termen

Positief verband

Er is een positief verband tussen twee variabelen als ze *samen stijgen of dalen*. Dus: wanneer ze dezelfde richting op bewegen. We zien bijvoorbeeld dat wanneer opleidingsniveau toeneemt, vertrouwen in de wetenschap gemiddeld ook toeneemt.

Negatief verband

Bij een negatief verband *daalt* de ene variabele als de andere stijgt. Dus: de variabelen bewegen in *tegengestelde richting*. We zien bijvoorbeeld dat wanneer leeftijd toeneemt, vertrouwen in de wetenschap gemiddeld juist afneemt.

Sterk verband

We spreken van een sterk verband wanneer een variabele sterk toeneemt (sterk *positief* verband) of afneemt (sterk *negatief* verband) wanneer de andere variabele toeneemt. Dit is relatief ten opzichte van andere verbanden. Het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap verschilt bijvoorbeeld meer tussen mensen die zichzelf links of juist rechts vinden (een sterk verband), dan tussen mannen en vrouwen (een zwak verband).

Zwak verband

We spreken van een zwak verband wanneer het verschil tussen groepen wel statistisch significant is, maar niet zo groot. Bijvoorbeeld: het gemiddelde verschil in vertrouwen in de wetenschap tussen mannen en vrouwen is maar 0,1 punt (op een schaal van 1 tot 10).

Significant verband

In principe rapporteren we alleen verbanden die *statistisch significant* zijn in dit rapport. Dat wil zeggen, een verband waarvan we met grote waarschijnlijkheid kunnen zeggen dat dit verband niet op toeval berust. Dit zegt niets over de *sterkte* (sterk of zwak) of *richting* (positief of negatief) van het verband.

Oorzakelijk verband

De verbanden die we hierboven bespreken zijn *correlaties*, ook wel samenhang. Dit is niet hetzelfde als *oorzakelijke* verbanden, waarbij de

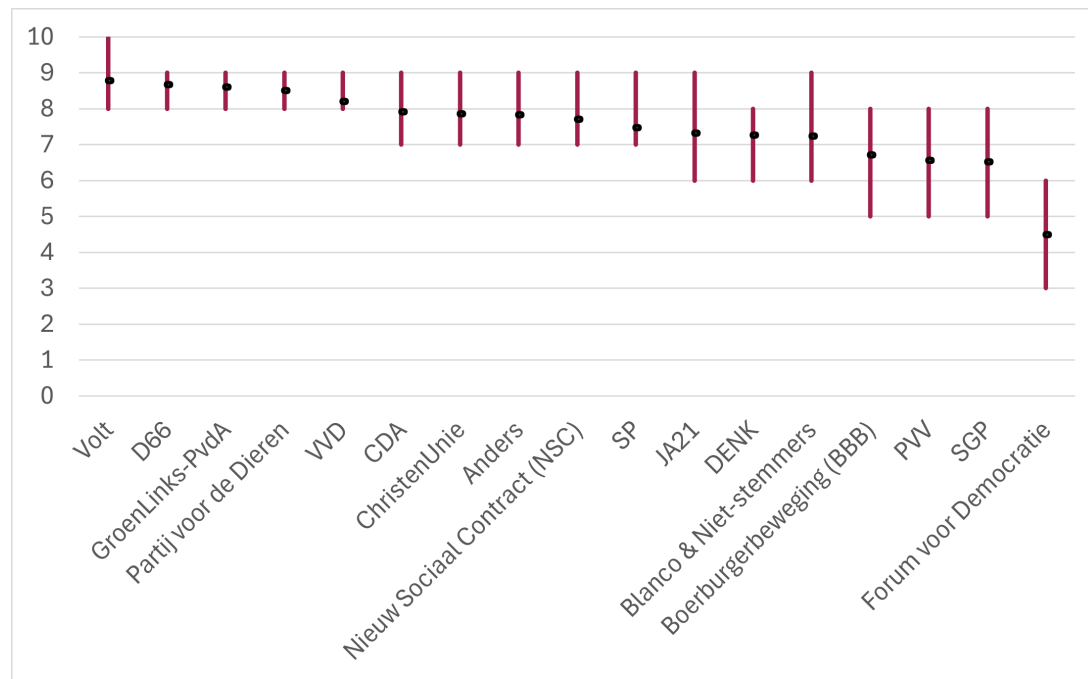
richting van de oorzaak-gevolg relatie vastgesteld kan worden. We weten bijvoorbeeld wel dat mensen die aangeven spiritueel te zijn gemiddeld minder vertrouwen in de wetenschap hebben (een *significant, negatief* en *relatief sterk* verband), maar we weten niet of spiritualiteit leidt tot minder vertrouwen in de wetenschap, of dat minder vertrouwen in de wetenschap leidt tot spiritualiteit. We rapporteren in principe geen oorzakelijke verbanden, tenzij expliciet anders aangegeven.

Stemgedrag

Uit een eerder rapport van het Rathenau Instituut en uit Amerikaans onderzoek is gebleken dat vertrouwen in de wetenschap samenhangt met stemgedrag (Rathenau Instituut, 2021; Pew Research Center, 2019; Pew Research Center, 2023; Pew Research Center, 2024; Gligorić, 2025). Zo blijkt in de Verenigde Staten dat Republikeinen consistent minder vertrouwen in wetenschappers hebben dan Democraten (Pew Research Center, 2019; Pew Research Center, 2023; Pew Research Center, 2024). We hebben respondenten daarom gevraagd op welke partij ze tijdens de laatste Tweede Kamerverkiezingen gestemd hebben.

In figuur 5 is te zien dat mensen die tijdens de laatste Tweede Kamerverkiezingen stemden op de partijen Volt, D66, GroenLinks-PvdA, Partij voor de Dieren en VVD het meeste vertrouwen hebben in de wetenschap. Zij gaven gemiddeld hoger dan een 8 aan hun vertrouwen in de wetenschap. Volt-stemmers gaven gemiddeld het hoogste cijfer: een 8,78. Bovendien is de spreiding binnen deze groep stemmers ook kleiner dan voor andere partijen. De verschillen in vertrouwen in de wetenschap tussen mensen die op deze partijen gestemd hebben zijn dus minder groot.

Figuur 5 Gemiddeld vertrouwen in de wetenschap en spreiding per politieke partij.

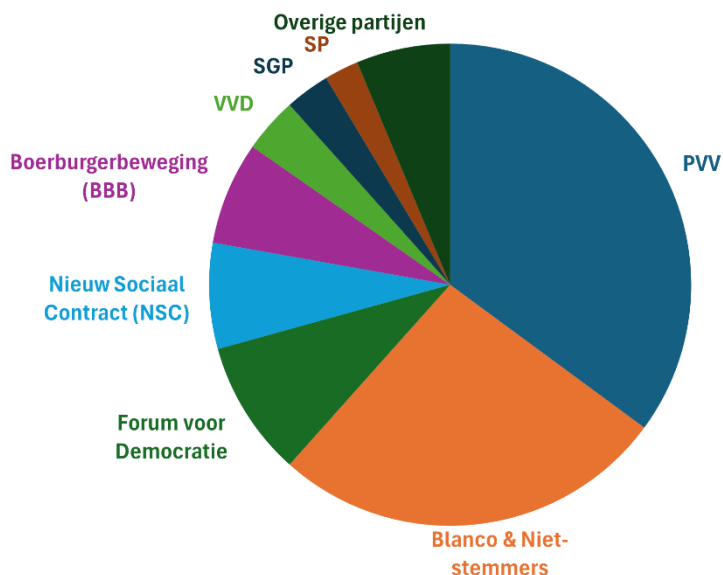

Notities: De verticale lijnen geven de spreiding weer: 50% van de stemmers op die partij heeft een cijfer gegeven tussen de bovenste en onderste uiteinden van de lijn.

Mensen die op de SGP, PVV of BBB gestemd hebben, gaven hun vertrouwen gemiddeld een cijfer tussen de 6,5 en 7. Forum voor Democratie-stemmers gaven als enige gemiddeld een onvoldoende aan hun vertrouwen: een 4,50. Deze vier partijen (SGP, BBB, PVV en FvD) hebben ook de grootste spreiding. Er is dus meer verschil binnen deze partijen wat betreft vertrouwen in de wetenschap.

Figuur 6 toont een overzicht van de partijen waarop mensen met een laag vertrouwen in de wetenschap (5 of lager) hebben gestemd tijdens de laatste Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De grootste groep, 35%, heeft op de PVV gestemd. Dit is flink meer dan in de totale steekproef: daar is het aandeel PVV-stemmers 18%. Na de PVV heeft de grootste groep mensen met laag vertrouwen blanco of niet gestemd (26,5%). Ook dit is meer dan in de totale steekproef, hoewel het verschil kleiner is. Verder heeft 9,1% op Forum voor Democratie gestemd, 7,1% op NSC en 6,9% op BBB. Met name Forum voor Democratie is sterk oververtegenwoordigd in de groep van mensen met een laag vertrouwen in de wetenschap ten opzichte van de gehele steekproef, waar maar 1,8% van de mensen op die partij stemde.

Figuur 6 Stemgedrag van mensen met een laag vertrouwen in de wetenschap (5 of lager).

Het percentage mensen met een laag vertrouwen in de wetenschap is het hoogst onder Forum voor Democratie-stemmers: 74% van hen gaf hun vertrouwen in de wetenschap een onvoldoende. De PVV en BBB volgen: bijna 30% van hun stemmers heeft laag vertrouwen in de wetenschap. Ook SGP-stemmers hebben relatief vaker weinig vertrouwen in de wetenschap: een kwart van hun stemmers geeft hun vertrouwen in de wetenschap een onvoldoende.

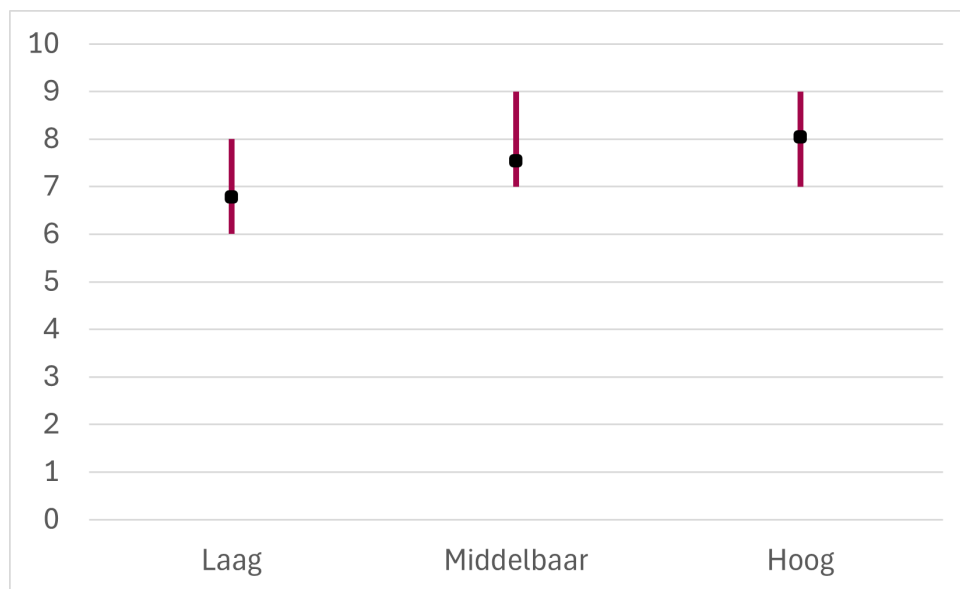
Naast stemgedrag hebben we mensen ook gevraagd hoe ze zich zouden plaatsen op een schaal van 1 (links) tot 10 (rechts), en op een schaal van 1 (conservatief) tot 10 (progressief). Wanneer het verband van beide vragen met vertrouwen in de wetenschap geanalyseerd wordt, blijkt dat vooral hoe progressief mensen zichzelf vinden samenhangt met hun mate van vertrouwen in de wetenschap. Dit verband is positief: mensen die zichzelf als progressiever beschouwen hebben gemiddeld meer vertrouwen in de wetenschap. Dit komt ook uit ander onderzoek naar voren, waar conservatisme met name in verband wordt gebracht met klimaatscepticisme (Rutjens & van der Lee, 2020). Zo geven mensen die zichzelf conservatief vinden gemiddeld een 6,92 aan hun vertrouwen in de wetenschap. Daarbij maakt het weinig verschil of ze zichzelf links of rechts vinden. Pas in tweede instantie maakt het uit of mensen zichzelf als links of rechts identificeren: binnen de groep mensen die zichzelf progressief vindt, geven mensen die zichzelf links vinden het hoogste cijfer aan hun vertrouwen in de wetenschap, gemiddeld een 8,28. Deze groep bevat vooral veel stemmers van Volt, D66, GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren. Mensen die zichzelf progressief en rechts vinden, hebben iets minder vertrouwen,

gemiddeld een 7,47. Hieronder vallen veel VVD-stemmers, maar ook veel stemmers van middenpartijen zoals NSC en CDA.

Opleiding en kennis van de wetenschap

Opleidingsniveau hangt positief samen met de mate van vertrouwen in de wetenschap, zoals te zien in figuur 7. Hoogopgeleide² mensen hebben gemiddeld het meeste vertrouwen: een 8,04. Laagopgeleide mensen gemiddeld het minst: een 6,78. Dit effect was ook te zien in voorgaande metingen van dit onderzoek (Rathenau Instituut 2021, 2018, 2015, 2013), en tevens in recent Duits en Amerikaans onderzoek (Wissenschaft im Dialog, 2024; Pew Research, 2024).

Figuur 7 Gemiddeld vertrouwen per opleidingsniveau.

De mate waarin mensen in hun dagelijkse leven in aanraking komen met wetenschap hangt ook positief samen met de mate van vertrouwen. Dit effect is echter kleiner en beperkt zich met name tot hoe vaak iemand krantenberichten leest over wetenschap. Zo geven mensen die aangeven 'zeer vaak' berichten over wetenschap te lezen in de krant gemiddeld een 8,4 aan hun vertrouwen in de wetenschap, tegenover een 7,0 voor mensen die dat 'nooit' doen. Andere vormen van aanraking met wetenschap, zoals bijvoorbeeld het lezen van populairwetenschappelijke tijdschriften zoals Quest, houden weinig verband met de mate van vertrouwen. Ook hangt de mate waarin iemand sociale media gebruikt niet samen met vertrouwen in de wetenschap.

2 Zie kader 3 voor uitleg over welke woorden we gebruiken om over opleiding te spreken, en waarom.

Kader 3 Hoe definiëren we opleidingsniveau?

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) publiceerde in 2021 een uitgebreid onderzoek naar de vraag welke indeling voor opleidingscategorieën de meest inzichtelijke resultaten oplevert als het gaat om statistische analyses. De reden voor dit onderzoek was, onder andere, dat de gangbare indeling op basis van opleidingsniveau als stigmatiserend wordt ervaren (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Het resultaat daaruit was dat de nieuw voorgestelde onderverdeling in *praktisch* en *theoretisch* opgeleiden weliswaar een aantal belangrijke voordelen heeft, maar “niet toereikend om de indeling op basis van onderwijsniveau te vervangen” is (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Om deze reden onderscheiden wij in navolging van het CBS voor onze analyse drie opleidingsniveaus: laag, middelbaar en hoog.

Respondenten konden in onze enquête hun opleidingsniveau aangeven aan de hand van 10 verschillende antwoordopties, waaruit een verdeling in drie niveaus is gemaakt. De categorie *laagopgeleid* is opgebouwd uit de antwoordopties ‘geen onderwijs’, ‘basisonderwijs’, ‘praktijkonderwijs/voortgezet speciaal onderwijs’, ‘MBO 1 / LBO / VBO / VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)’, en ‘MAVO / VMBO (theoretisch en gemengde leerweg) / (M)ULO / eerste drie jaar HAVO/VWO’. De categorie *middelbaar opgeleid* is opgebouwd uit de antwoordopties ‘MBO 2, 3, 4 / MBO vóór 1998’, ‘HAVO / VWO / HBS / MMS’, en ‘HBO of universitair propedeuse’. De categorie *hoogopgeleid* is opgebouwd uit de antwoordopties ‘HBO of universitair bachelor / kandidaats’ en ‘HBO of universitair master / doctoraal / postdoctoraal’.

Spiritualiteit en religie

Uit eerder onderzoek weten we dat er een klein effect is van religie op vertrouwen in de wetenschap in het algemeen, wat voornamelijk komt door een verband tussen religie en vertrouwen in evolutieleer (Rutjens & van der Lee, 2020). Het verband tussen spiritualiteit op vertrouwen in de wetenschap in het algemeen is echter veel sterker (Rutjens & van der Lee, 2020). Dit zien wij in onze resultaten ook terug. Religie houdt niet significant verband met de mate van vertrouwen in de wetenschap in de resultaten van onze enquête. Spiritualiteit laat wel een statistisch

significant, negatief verband zien: voor elk punt extra op de vraag “In welke mate beschouwt u zichzelf als een spiritueel persoon” op een schaal van 1 tot 10 neemt het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap met ongeveer 0,1 punt af. Dit kan komen doordat hedendaagse spiritualiteit sterk samenhangt met vertrouwen op intuïtie (Lindeman, 2019; Rutjens & van der Lee, 2020). Deze verklaring houdt in dat spiritualiteit veel meer uitgaat van iemands persoonlijke ervaring dan van rede (wetenschap) of geloof (religie) als het gaat om wat voor waarheid aangenomen wordt (Rutjens & van der Lee, 2020).

Geslacht

Mannen hebben meer vertrouwen in de wetenschap dan vrouwen. In de meting van 2018 zagen we ook al een sekseverschil (Rathenau Instituut, 2018), evenals in Zweeds onderzoek (Vetenskap & Allmänhet, 2017). Ook andere studies rapporteren hoger vertrouwen in de wetenschap onder mannen dan onder vrouwen (Gauchat, 2012). Vaak wordt dit verschil niet verklaard, hoewel er aanwijzingen zijn dat mannen in het algemeen iets sneller andere mensen of instituties vertrouwen dan vrouwen (Buchan, 2008; van den Akker, 2020).

Hoewel het effect statistisch significant is, is het ook heel klein: het verschil tussen mannen en vrouwen is gemiddeld 0,1 punt op een schaal van 1 tot 10.

Woonplaats

Hangt vertrouwen in de wetenschap samen met waar iemand woont? We hebben dit bekeken op het niveau van vijf grote regio's, de zogenaamde Nielsen regio's, en op het niveau van gemeenten. De vijf Nielsen regio's zijn: I) de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) plus hun randgemeenten, II) de provincies Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland (exclusief de drie grote steden en hun randgemeenten), III) de provincies Drenthe, Friesland en Groningen, IV) de provincies Overijssel, Gelderland en Flevoland, en V) de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

In de meeste gevallen zijn de verschillen in het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap tussen regio's niet statistisch significant. Slechts in vier gevallen zijn ze dat wel, namelijk tussen Nielsen regio's I en III, I en IV, I en V, en tussen Nielsen regio's II en V zijn statistisch significant. Zie tabel 1. De verschillen zijn niet groter dan 5%.

Tabel 1 Gemiddelde vertrouwen in de wetenschap per regio

Regio	Gemiddelde vertrouwen in de wetenschap	Significant verschil ten opzichte van landelijk gemiddelde?*
Landelijk	7,53	-
I) Amsterdam, Rotterdam en Den Haag + randgemeenten	7,78	Ja
II) Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland (excl. de drie grote steden + randgemeenten)	7,59	Nee
III) Drenthe, Friesland en Groningen	7,41	Nee
IV) Overijssel, Gelderland en Flevoland	7,49	Nee
V) Zeeland, Noord-Brabant en Limburg	7,43	Ja

*Bij een (dubbelzijdig) significantieniveau van 0,05.

Ook op gemeentelijk niveau zijn de verschillen klein. In ongeveer een kwart van de gemeenten³ verschilt het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap op statistisch significante wijze van het landelijk gemiddelde. Tabel 6 in de methodologische bijlage toont een overzicht van het gemiddelde vertrouwen en het aantal respondenten in deze gemeenten. De verschillen in de gemeenten waar het gemiddelde vertrouwen in de wetenschap significant afwijkt van het landelijk gemiddelde, worden voor het grootste deel verklaard door verschillen in opleidingsniveau, leeftijd en stemgedrag. Om deze reden concluderen we dat er geen reden is om te spreken van plaatsgebonden verschillen in vertrouwen in de wetenschap.

Leeftijd

Tot slot is leeftijd een factor die een statistisch significante, negatieve samenhang heeft met vertrouwen in de wetenschap. Oudere mensen hebben gemiddeld minder vertrouwen in de wetenschap, zoals te zien in figuur 8. Zo geven mensen van 65 jaar of ouder gemiddeld een 7,27 aan hun vertrouwen in de wetenschap, terwijl dat voor mensen tussen de 18 en 34 een 8,04 is. Dit is voor een deel te verklaren

3 We hebben data uit 338 van de 342 gemeenten in Nederland. Voor 71 hiervan hebben we kunnen toetsen of er een significant verschil is met het landelijk gemiddelde (30 of meer respondenten).

doordat oudere mensen over het algemeen minder hoog opgeleid en conservatiever zijn. Dit verklaart echter niet het gehele effect; er blijft een onafhankelijk verband met leeftijd bestaan wanneer gerelateerde factoren zoals opleidingsniveau, conservatisme, religiositeit en aanraking met wetenschap ook meegenomen worden.

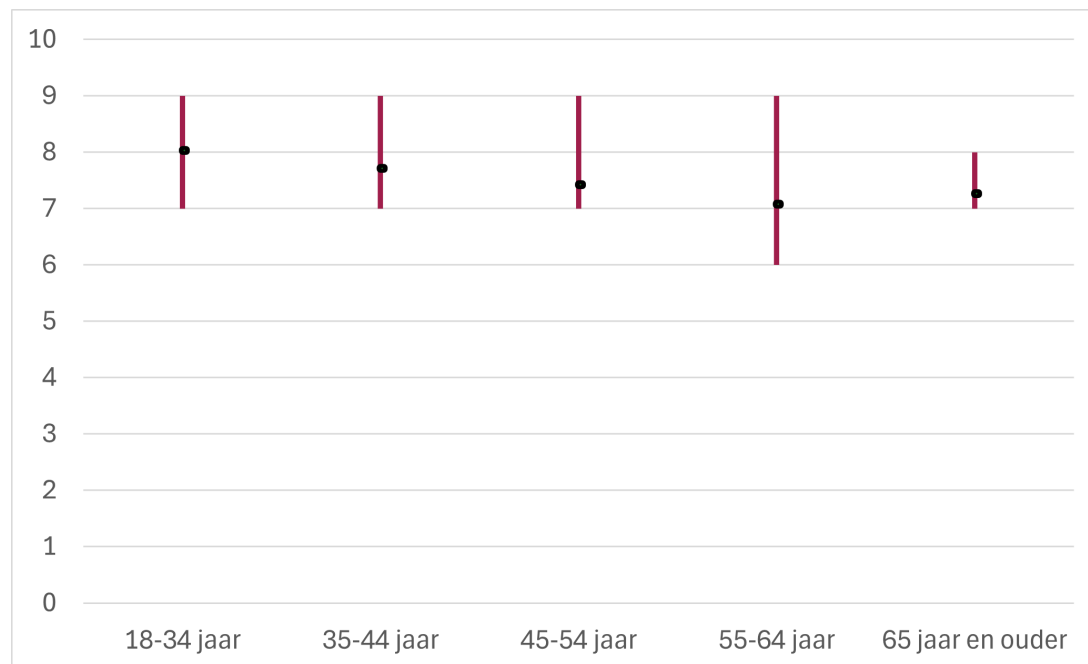
Dat vertrouwen in de wetenschap negatief samenhangt met leeftijd komt ook naar voren in de Duitse tegenhanger van deze enquête (Wissenschaft im Dialog, 2024), terwijl in vorige metingen van ons eigen onderzoek nog werd gezien dat leeftijd geen statistisch significante invloed heeft (Rathenau Instituut, 2021). Sinds dat onderzoek is er echter een groter verschil ontstaan in het vertrouwen in de wetenschap tussen mensen in verschillende leeftijdsklassen. Zo is het gemiddelde vertrouwen onder mensen van 50 jaar of ouder afgenomen – iets minder bij mannen (0,12 punt) dan bij vrouwen (0,28 punt) – terwijl het gemiddelde vertrouwen onder mensen jonger dan 50 jaar juist is toegenomen: 0,46 punt voor mannen en 0,41 voor vrouwen.

Het is niet geheel duidelijk waar deze verandering door komt. Het zou te maken kunnen hebben met toenemende zorgen over bestaanszekerheid. Dit bleek ook uit grootschalig internationaal onderzoek: mensen die het moeilijk vinden om rond te komen, waren veel sceptischer over de voordelen van wetenschap voor de maatschappij of voor hen persoonlijk, dan mensen die aangeven comfortabel te leven (Gallup, 2019). We weten ook uit eerder onderzoek dat percepties van het nut van de wetenschap sterk samenhangen met vertrouwen in de wetenschap (Većkalov, 2022). Een toenemend gevoel van bestaansonzekerheid onder de oudere bevolking zou dus een mogelijke verklaring kunnen zijn voor een lager vertrouwen in de wetenschap.

Dat ouderen zich zorgen maken blijkt uit cijfers van verschillende bronnen. Het aantal personen in armoede nam in Nederland in 2024 toe ten opzichte van 2022 en 2023 (Centraal Planbureau, 2025a). Ook nam in 2024 de armoede-intensiteit toe: dat is de mate van armoede van een enkel persoon of huishouden (Centraal Planbureau, 2025b). Ouderen lijken hierdoor hard getroffen: stichting Armoedefonds rapporteerde dit jaar dat 60% van de armoedehulporganisaties een stijging zag van het aantal hulpvragen door AOW'ers (Armoedefonds, 2025). Uit een recent rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt ook dat mensen met een laag inkomen, een slechtere gezondheid en een tekort aan andere hulpbronnen zoals een stevig sociaal netwerk minder mee kunnen doen in de samenleving en minder vertrouwen hebben in andere mensen en de overheid (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2025b). Dit treft ouderen vaker: ze zijn vaker eenzaam (GGD Nederland, 2022), hebben weinig vertrouwen in ouderenzorg (Carlsson en Kremer, 2024) en worstelen vaker met hun gezondheid (Centraal

Bureau voor de Statistiek, 2023a). Zorgen over huisvesting, gezondheid, ontwikkelingsmogelijkheden en sociaal netwerk zijn van invloed op bestaanszekerheid (Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, 2024).

Figuur 8 Gemiddeld vertrouwen in de wetenschap en spreiding per leeftijdscategorie.

Notities: De verticale lijnen geven de spreiding weer: 50% van de mensen in die leeftijdscategorie heeft een cijfer gegeven tussen de bovenste en onderste uiteinden van de lijn.

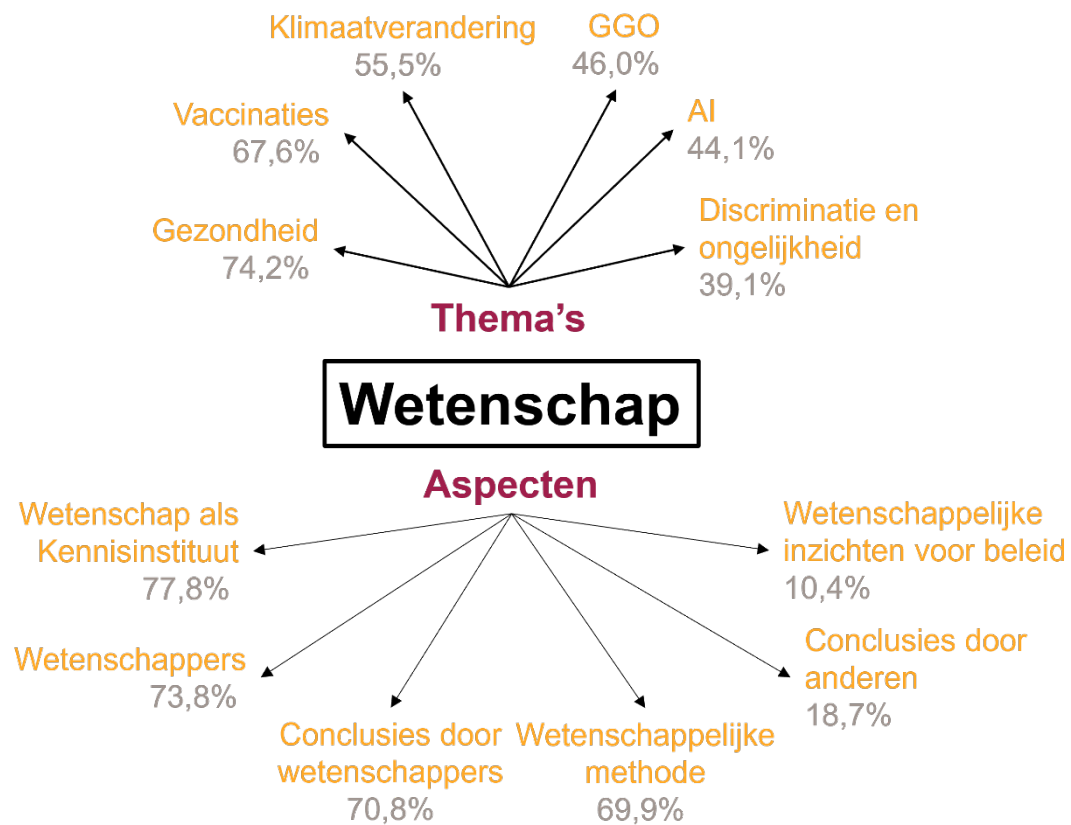
Het zou ook kunnen dat de leeftijdsafhankelijkheid te maken heeft met een gevoel weinig van wetenschap te weten of te begrijpen onder ouderen. Uit eerdere onderzoeken weten we dat de mate van wetenschappelijke kennis samenhangt met vertrouwen in de wetenschap (Rathenau Instituut, 2021, 2018). Ook uit eerder kwalitatief onderzoek van het Rathenau Instituut bleek dat mensen die aangeven weinig vertrouwen te hebben in de wetenschap niet zozeer wetenschappers wantrouwden, maar weinig bekend waren met de wetenschap, wat leidt tot een gevoel van onbegrip en verminderd vertrouwen (Rathenau Instituut, 2021a). En uit internationaal onderzoek kwam naar voren dat jongere mensen doorgaans aangeven meer te weten over wetenschap dan oudere mensen (Gallup, 2019). In onze eigen data zien we ook dat het gemiddelde opleidingsniveau onder ouderen aanzienlijk lager is dan onder jongeren, en dat ouderen lager scoren op de wetenschappelijke kennisvragen.

2 Vertrouwen in verschillende aspecten en onderzoeksthema's

In het vorige hoofdstuk keken we naar hoeveel vertrouwen mensen in de wetenschap in het algemeen hebben. Zoals we echter in sectie 1.2 al zagen, is wetenschap een breed begrip, waar mensen verschillende dingen onder kunnen verstaan. Denk bijvoorbeeld aan de wetenschappelijke methode en de wetenschappers die wetenschap bedrijven. Ook zijn er verschillende thema's waar wetenschap zich mee bezig houdt, zoals klimaat of AI.

Figuur 9 toont een overzicht van elk aspect en thema dat we ondervraagd hebben. Uit eerder onderzoek weten we dat het vertrouwen voor verschillende aspecten en thema's kan verschillen, en dat verschillende factoren daarmee samen kunnen hangen (Rathenau Instituut, 2021; Rutjens, 2018). In dit hoofdstuk zoomen we in op deze aspecten (paragraaf 2.1) en thema's (paragraaf 2.2) en hoe het vertrouwen daarin verschilt. Bovendien kijken we naar in hoeverre mensen denken dat de wetenschap bijdraagt aan maatschappelijke kwesties (paragraaf 2.3).

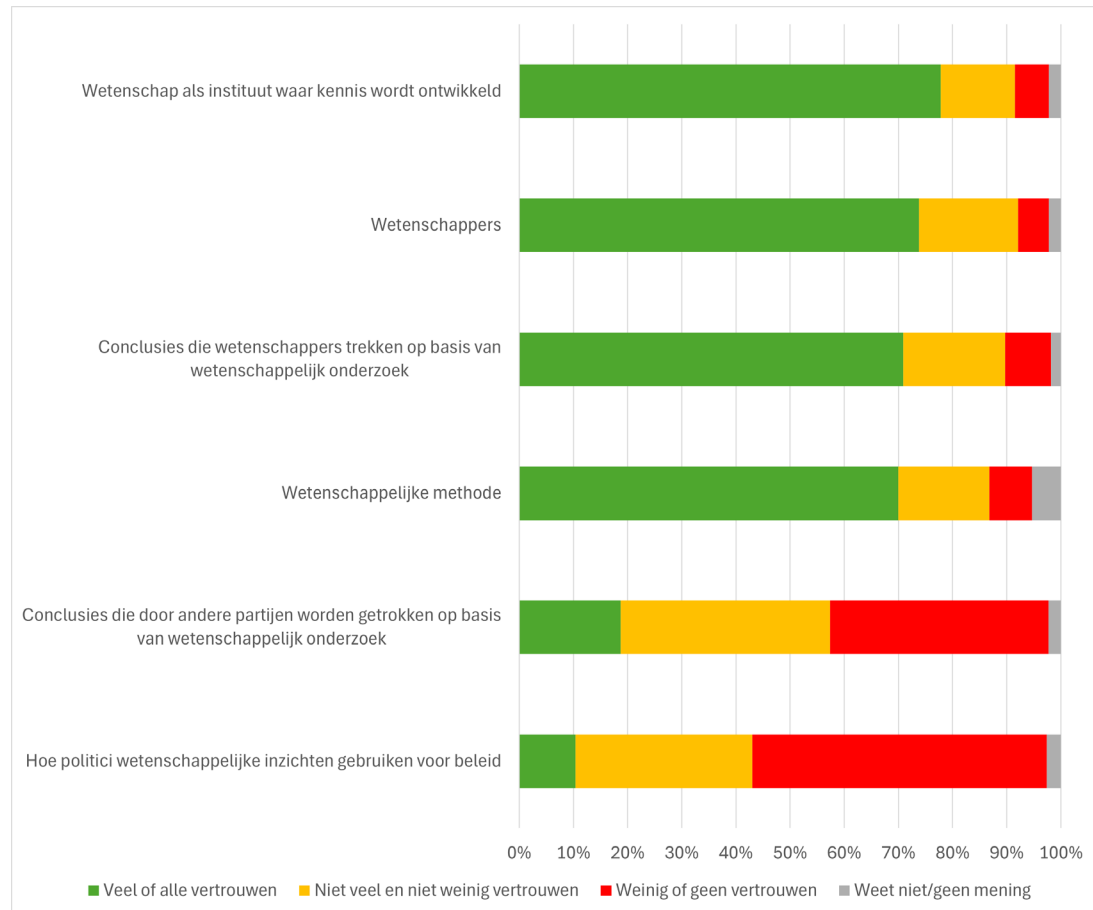
Figuur 9 Overzicht van de verschillende onderzoeksthema's en aspecten van de wetenschap en het aandeel mensen met veel of alle vertrouwen

2.1 Aspecten van wetenschap

In onze enquête hebben we de volgende vraag gesteld: "In hoeverre heeft u vertrouwen in de volgende aspecten van de wetenschap?" Respondenten konden deze vraag beantwoorden op een schaal van 1 (geen enkel vertrouwen) tot 5 (alle vertrouwen). Figuur 10 toont een overzicht van hoe de respondenten daarop antwoordden.

Figuur 10 Vertrouwen per aspect van wetenschap.

Notitie: 'Veel of alle vertrouwen' betekent de mensen die een 4 of 5 antwoordden, 'niet veel en niet weinig vertrouwen' zijn de mensen die 3 antwoordden, en 'weinig of geen vertrouwen' betekent de mensen die een 1 of 2 antwoordden.

Respondenten gaven aan het meeste vertrouwen te hebben in de wetenschap als instituut waar kennis wordt ontwikkeld. Ruim 77% geeft aan daar veel tot alle vertrouwen in te hebben. Voor het vertrouwen in wetenschappers is dit 74%, gevolgd door 71% voor conclusies die wetenschappers trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek en 70% voor de wetenschappelijke methode. Deze vier aspecten correleren sterk en op positieve wijze met vertrouwen in de wetenschap in het algemeen. De correlatiecoëfficiënten zijn terug te vinden in tabel 13 in de methodologische bijlage. Mensen lijken gemiddeld genomen dus weinig onderscheid te maken tussen deze aspecten van de wetenschap wanneer zij gevraagd worden naar hun vertrouwen in de wetenschap in het algemeen.

Slechts 19% van de mensen heeft veel of alle vertrouwen in de conclusies die door andere partijen, zoals journalisten, worden getrokken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Ongeveer evenveel mensen hebben niet veel en niet weinig vertrouwen in dit aspect als mensen die daar weinig of geen vertrouwen in hebben.

In het gebruik van wetenschappelijke inzichten door politici hebben respondenten nog minder vertrouwen: slechts 10% van de respondenten geeft aan hier veel of alle vertrouwen in te hebben. De meerderheid van de respondenten, ruim 54%, geeft aan weinig of geen vertrouwen te hebben in hoe politici wetenschappelijke inzichten gebruiken voor beleid.

Uit eerder onderzoek blijkt ook dat mensen weinig vertrouwen hebben in wetenschap wanneer er andere partijen bij betrokken zijn. Uit een studie naar publiek vertrouwen in de wetenschap in Zweden bleek ook dat mensen veel meer vertrouwen hebben in wetenschappers dan in wat andere mensen met hun bevindingen doen (Vetenskap & Allmänhet, 2024). En in de meting van dit onderzoek in 2018 constateerden we ook al dat mensen vinden dat de overheid niet goed weet hoe zij de resultaten van onderzoek moeten gebruiken bij beleid, en dat de overheid en bedrijven wetenschappelijke resultaten alleen zullen gebruiken als die passen bij hun eigen ideeën (Rathenau Instituut, 2018). Ook in eerder kwalitatief onderzoek van het Rathenau Instituut kwam naar voren dat bevroegde burgers, zowel kritische als burgers met veel vertrouwen in de wetenschap, onafhankelijkheid erg belangrijk vinden en zorgen uitten wanneer er een mogelijkheid is van inmenging door de overheid (Rathenau Instituut, 2021a).

Factoren die samenhangen met specifieke aspecten van wetenschap

In paragraaf 1.3 keken we naar welke factoren samenhangen met vertrouwen in de wetenschap. Daar vonden we een aantal statistisch significante en verklaarbare of aannemelijke verbanden. Een groot deel van deze verbanden zien we ook terugkomen als we inzoomen op vertrouwen in de verschillende aspecten van de wetenschap, bijvoorbeeld waar het gaat om politieke oriëntatie, opleidingsniveau en spiritualiteit. In de onderstaande tekst lichten we de meest opvallende van deze verbanden eruit.

Opleiding hangt samen met vertrouwen in de wetenschappelijke methode. Dat verband is positief. Dus: mensen met een hoger opleidingsniveau hebben gemiddeld genomen meer vertrouwen in de wetenschappelijke methode. Dit verband zien we ook in mindere mate met vertrouwen in de wetenschap als kennisinstituut, maar er is geen statistisch significant verband tussen opleiding en vertrouwen in wetenschappers en de conclusies die zij op basis van onderzoek

trekken. Waarschijnlijk komt dit doordat veel mensen, ongeacht opleidingsniveau, wetenschappers en wetenschappelijke instituties als betrouwbaar zien, maar alleen mensen met een wetenschappelijke opleiding in aanraking komen met de wetenschappelijke methode. Uit eerder onderzoek weten we dat wetenschap persoonlijk(er) maken door de psychologische afstand tot de wetenschap⁴ te verkleinen, het vertrouwen in alle onderzochte wetenschapsdomeinen vergroot (Većkalov, 2022). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat door bekendheid met de wetenschappelijke methode op te doen via een opleiding, deze denkwijze persoonlijk wordt en hoogopgeleide mensen er waarschijnlijk meer vertrouwen in hebben. Dat zou betekenen dat voor degenen die er niet over geleerd hebben, de wetenschappelijke methode verder van hen af staat, en zij deze daarom minder snel zullen vertrouwen.

Een uitzondering hierop is het verband tussen opleiding en hoe politici wetenschappelijke inzichten gebruiken voor beleid. Dat verband is namelijk negatief: mensen die hoogopgeleid zijn, hebben gemiddeld genomen *minder* vertrouwen in hoe politici wetenschappelijke conclusies gebruiken voor beleid dan laagopgeleide mensen.

Verschillende manieren van blootstelling aan de wetenschap, zoals het kijken of luisteren naar programma's over de wetenschap⁵, hangen positief samen met vertrouwen in wetenschappers. Dat wil zeggen, mensen die vaker programma's bekijken of beluisteren over wetenschap, hebben gemiddeld genomen meer vertrouwen in wetenschappers. Vaak worden wetenschappers gevraagd te praten over (hun) onderzoek in dit soort programma's. Daardoor is het mogelijk dat het beeld van deskundigheid en integriteit versterkt wordt bij mensen die naar dit soort programma's kijken of luisteren, wat het vertrouwen in wetenschappers zou kunnen verhogen. Overigens kan andersom ook gelden dat mensen deze programma's kijken of luisteren omdat ze wetenschappers vertrouwen.

Een vergelijkbaar verband zien we ook terug als het gaat om vertrouwen in de conclusies die andere partijen, zoals journalisten, trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Mensen die vaker berichten in de krant lezen over wetenschap, hebben meer vertrouwen in conclusies die anderen trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Mogelijk krijgen mensen die vaak over wetenschap lezen in de krant meer vertrouwen in het vermogen van journalisten om conclusies te trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Het verband kan ook omgekeerd zijn: mensen die veel vertrouwen hebben in de conclusies die

4 De wetenschappers definiëren "psychologische afstand tot wetenschap" in dit onderzoek als de mate waarin mensen de wetenschap beschouwen als een onderneming uitgevoerd door *iemand die op hen lijkt*, met effecten in het *hier en nu, en met* nut en toepasbaarheid *in de echte wereld*.

5 Bijvoorbeeld "universiteit van Nederland", "Focus", en/of internationale programma's zoals discovery science, en podcasts zoals "wetenschap vandaag" en "onbehaarde apen".

journalisten trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek, lezen graag in de krant over wetenschap.

Andere factoren die met blootstelling aan de wetenschap te maken hebben hangen ook positief samen met het vertrouwen in de conclusies die anderen trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek. Het gaat er dan om of iemand vaak vrienden of familie spreekt over wetenschap, veel naasten heeft die gestudeerd hebben of in het afgelopen jaar zelf in aanraking gekomen is met wetenschap.

Religiositeit is geen statistisch significante factor voor vertrouwen in het algemeen. Maar mensen die religieuzer zijn hebben gemiddeld wel meer vertrouwen in hoe politici wetenschappelijke inzichten gebruiken voor beleid.

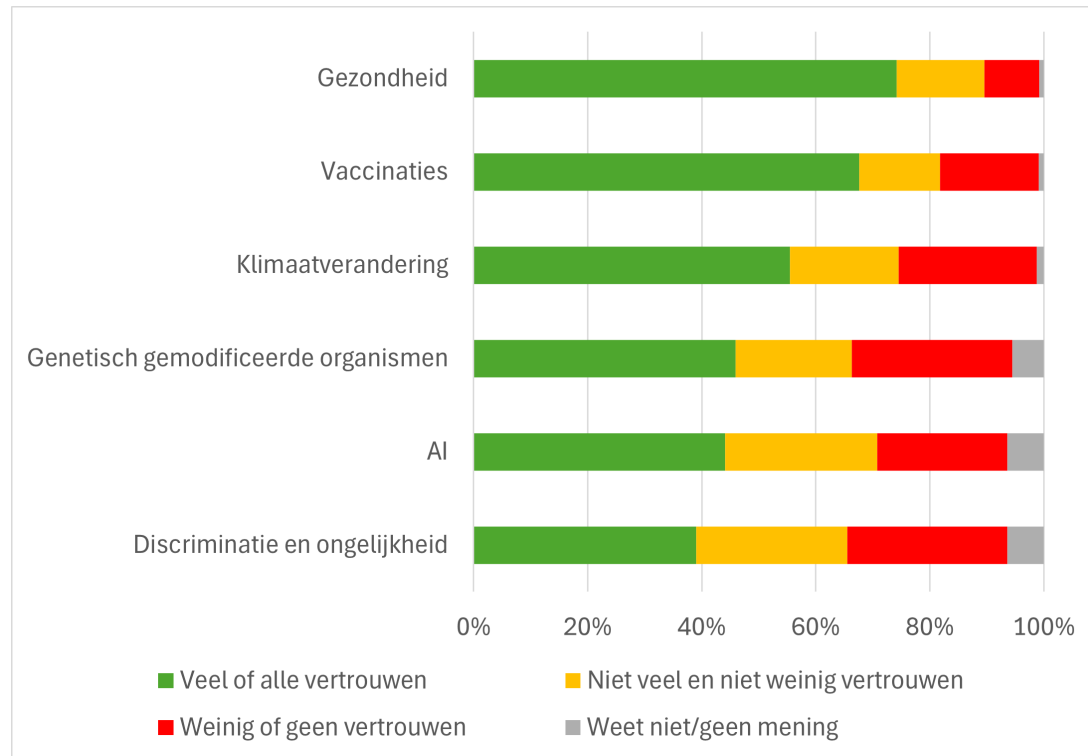
Tot slot zien we, net als bij wetenschap in het algemeen, dat politieke oriëntatie statistisch significante verbanden toont met verschillende aspecten van de wetenschap. Voor de verschillende aspecten van de wetenschap zien we een relatief sterk verband met de vraag waar iemand zich plaatst op een schaal van links naar rechts. Dat verband is negatief. Dat wil zeggen, mensen die zichzelf als meer rechts beschouwen, hebben gemiddeld genomen minder vertrouwen in de wetenschappelijke methode, wetenschappers, de conclusies die zij trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek, en de wetenschap als kennisinstituut.

2.2 Actuele onderzoeksthema's

In voorgaande edities van dit onderzoek zagen we dat mensen brede opvattingen hebben van wat wetenschap is en wat daar onder valt (Rathenau Instituut, 2021, 2018, 2015, 2013). In de vorige meting zagen we bovendien dat het vertrouwen van mensen uiteen kan lopen naar gelang het onderzoeksthema (Rathenau Instituut, 2021). Uit ander onderzoek bleek dat het vertrouwen in de wetenschap verschilt tussen actuele onderzoeksthema's en dat deze verschillen samenhangen met bijvoorbeeld politieke voorkeur en spiritualiteit (Rutjens en van der Lee, 2020). Daarom kijken we in deze editie ook naar het vertrouwen in onderzoek gericht op een aantal specifieke, actuele onderzoeksthema's.

Mensen konden antwoord geven op de vraag: "In hoeverre heeft u vertrouwen in wetenschap die zich bezighoudt met de volgende thema's...", op een schaal van 1 (geen enkel vertrouwen) tot 5 (alle vertrouwen). Figuur 11 toont een overzicht van hoe mensen daarop antwoordden.

Figuur 11 Vertrouwen naar thema binnen de wetenschap.

Notitie: 'Veel of alle vertrouwen' betekent de mensen die een 4 of 5 antwoordden, 'niet veel en niet weinig vertrouwen' zijn de mensen die 3 antwoordden, en 'weinig of geen vertrouwen' betekent de mensen die een 1 of 2 antwoordden.

Het meeste vertrouwen hebben mensen in onderzoek naar gezondheid, zoals onderzoek naar nieuwe medicijnen. Ruim 74% van de mensen geeft aan daar veel of alle vertrouwen in te hebben. Onderzoek naar vaccinaties volgt met 68%. Een kleine meerderheid van de mensen, 55%, heeft veel of alle vertrouwen in klimaatonderzoek. Voor onderzoek naar genetisch gemodificeerde organismen (GGO) (46%), kunstmatige intelligentie (AI, 44%), en discriminatie en ongelijkheid (39%) is dat een minderheid.

Opvallend is het relatief grote aandeel mensen met weinig of geen vertrouwen in GGO onderzoek (28%) en in onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid (28%).

Het percentage mensen dat aangeeft geen mening te hebben, is klein voor gezondheid, vaccinaties en klimaatverandering, rond de 1%. Voor de andere drie thema's ligt dat aandeel wat hoger, rond de 6%. Factoren die samenhangen met onderzoeksthema's

Factoren die samenhangen met onderzoeksthema's

In paragraaf 1.3 keken we naar welke factoren samenhangen met vertrouwen in de wetenschap. Daar vonden we een aantal statistisch significante en verklaarbare of aannemelijke verbanden. Een groot deel van deze verbanden zien we ook terugkomen als we inzoomen op vertrouwen in onderzoek naar onderzoeksthema's, bijvoorbeeld waar het gaat om politieke oriëntatie, opleidingsniveau en spiritualiteit. In de onderstaande tekst lichten we de meest opvallende van deze verbanden toe.

Het verband tussen onderzoek naar klimaatverandering en politieke oriëntatie, specifiek de vraag waar iemand zichzelf zou plaatsen op een schaal van links naar rechts, is opvallend sterk. Het verband is veel sterker dan voor vertrouwen in de wetenschap in het algemeen of voor andere onderzoeksthema's. Mensen die zichzelf politiek als rechts beschouwen hebben gemiddeld minder vertrouwen in onderzoek naar klimaatverandering dan mensen die zichzelf als links beschouwen. Dit onderwerp is dan ook vrij sterk gepolitiseerd: onderzoek in de VS wijst bijvoorbeeld uit dat gepolariseerde opvattingen over klimaatverandering zijn versterkt doordat verschillende media, met verschillende politieke oriëntaties, anders over deze kwestie rapporteren (Ophir, 2024). Zo rapporteren rechtse en conservatieve media vaker negatief over klimaatverandering en versterken daarmee negatieve percepties over klimaatverandering. Of iemand zichzelf als conservatief of progressief beschouwt, hangt dan ook relatief sterk samen met vertrouwen in klimaatonderzoek. Amerika is weliswaar een ander land dan Nederland, maar ook studies in West-Europa concluderen dat opvattingen over klimaatverandering en klimaatwetenschap aantoonbaar gepolitiseerd zijn (Keulemans, 2024; Fisher, 2022).

Dit geldt ook voor vertrouwen in onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid. Ook hier zien we een relatief sterk verband met politieke oriëntatie, waarbij mensen die zichzelf linkser op het politieke spectrum plaatsen meer vertrouwen hebben in onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid. Het zou kunnen dat vertrouwen in dit type onderzoek, net als voor klimaatverandering, met politieke ideologie samenhangt.

Opvallend is dat geslacht een statistisch significante samenhang toont met onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid. Vrouwen hebben meer vertrouwen in onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid dan mannen. Van de vrouwelijke respondenten heeft 46% vertrouwen in onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid. Van de mannelijke respondenten is dit 37%, een verschil van bijna 10%. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat mannen zich minder vaak

gediscrimineerd voelen, en daarmee het belang van dit type onderzoek minder inzien. Dat zou zich kunnen vertalen naar minder vertrouwen.

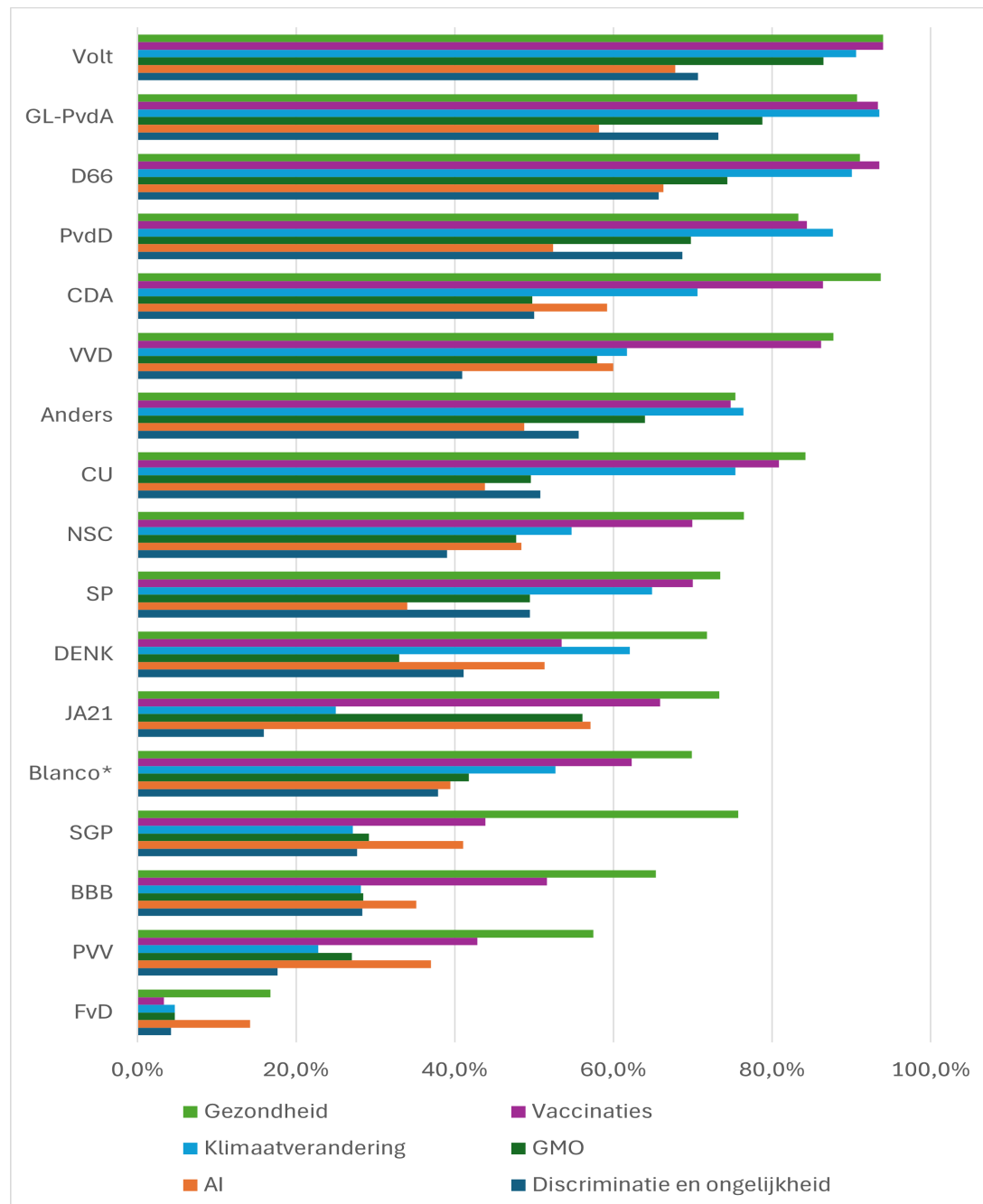
Voor alle thema's kunnen we stellen dat hoe hoger iemand opgeleid is, hoe meer vertrouwen hij of zij in onderzoek op dat thema heeft. Dit geldt niet voor vertrouwen in onderzoek naar vaccinaties. We kunnen stellen dat vaccinatieonderzoek vertrouwen geniet onder mensen van alle opleidingsniveaus.

Opvallend voor vertrouwen in onderzoek naar genetisch gemodificeerde organismen (GGO) is dat leeftijd relatief sterk verband houdt: jongere mensen hebben gemiddeld meer vertrouwen in GGO-onderzoek dan oudere mensen.

In aanraking komen met de wetenschap toont een relatief sterk positief verband met vertrouwen in onderzoek naar kunstmatige intelligentie (AI). Zo hebben mensen die vaker krantenberichten lezen over wetenschap over het algemeen meer vertrouwen in AI-onderzoek. Ook mensen die vaak berichten over wetenschap lezen op sociale media, die meer naasten hebben die gestudeerd hebben, en die programma's kijken of luisteren over wetenschap, hebben meer vertrouwen in AI-onderzoek. Mogelijk heeft dit te maken met dat mensen die geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling van AI vaker het nieuws hierover volgen op sociale media. Een verklaring daarvoor zou kunnen zijn dat mensen die geïnteresseerd zijn in AI onderzoek wat beter digitaal onderlegd zijn en zich meer bezighouden met digitale technologie, en zich vaker tot sociale media wenden voor nieuws.

Vertrouwen per politieke partij

Figuur 12 Aandeel mensen met vertrouwen in onderzoek per thema, naar politieke partij

*Blanco- en niet-stemmers.

Gezien de sterke samenhang van politieke oriëntatie voor vertrouwen in veel onderzoeksthema's kijken we ook per politieke partij naar het vertrouwen in deze onderzoeksthema's. In figuur 12 kijken we voor elke politieke partij waar mensen tijdens de laatste Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 op konden stemmen, naar het aandeel van de stemmers met vertrouwen in elk van de onderzoeksthema's. Bijvoorbeeld: 94% van de Volt stemmers geeft aan vertrouwen te hebben in gezondheidsonderzoek, en 60% van de VVD stemmers geeft aan vertrouwen te hebben in onderzoek naar AI.

De partijen in figuur 12 zijn van boven naar beneden gerangschikt op basis van welke partij gemiddeld over alle thema's het grootste aandeel mensen heeft met vertrouwen in onderzoek naar deze thema's. Volt heeft dus gemiddeld over alle thema's het grootste aandeel stemmers dat vertrouwen hebben in onderzoek naar de specifieke thema's die we ondervraagd hebben. Deze volgorde komt grotendeels overeen met welke partijen het meeste vertrouwen in de wetenschap in het algemeen hebben (figuur 5).

Dat wil zeggen dat stemmers op de partijen die veel vertrouwen in de wetenschap in het algemeen hebben ook relatief veel vertrouwen in onderzoek naar de verschillende specifieke thema's hebben. Wel verschilt het vertrouwen in bepaalde onderzoeksthema's binnen de stemmers op bepaalde partijen. Voor een groot deel weerspiegelt dat de trend dat bepaalde thema's in het algemeen hoger vertrouwen genieten, zoals gezondheid. In enkele gevallen zijn er echter grotere verschillen binnen de partijen. Zo hebben veel SGP-stemmers vertrouwen in onderzoek naar gezondheid. Maar verhoudingsgewijs hebben heel weinig SGP-stemmers vertrouwen in onderzoek naar klimaatverandering: bijna 30 procentpunt minder dan in de gehele steekproef.

Forum voor Democratie, PVV en BBB hebben op alle zes de ondervraagde onderzoeksthema's een kleiner aandeel stemmers met vertrouwen in deze thema's dan in de steekproef. Dit geldt ook voor blanco- en niet-stemmers. Voor CDA, Partij voor de Dieren, D66, GroenLinks-PvdA en Volt geldt het omgekeerde: deze partijen hebben voor alle zes de thema's een hoger aandeel stemmers met vertrouwen dan de steekproef. De overige partijen hebben op sommige thema's meer en op sommige thema's minder vertrouwen. JA21-stemmers hebben vaker dan gemiddeld vertrouwen in AI en GGO onderzoek, maar aanzienlijk minder vaak in onderzoek naar klimaatverandering en discriminatie en ongelijkheid. DENK-stemmers hebben vaker vertrouwen in onderzoek naar AI en klimaatverandering, maar minder vaak in GGO en vaccinatieonderzoek. SP-stemmers hebben vaker vertrouwen in onderzoek naar klimaatverandering en discriminatie en ongelijkheid en klimaatverandering, maar minder vaak in AI-onderzoek.

2.3 Maatschappelijke kwesties

Tot slot hebben we mensen ook gevraagd in hoeverre zij denken dat wetenschap bijdraagt aan een aantal kwesties die van maatschappelijk belang zijn, zoals een langer en gezonder leven, voldoende werk of betaalbare energie. Figuur 13 toont de percentages respondenten die positief antwoordden (4 of 5 op een schaal van 1 tot 5) op de vraag “In hoeverre denkt u dat de wetenschap bijdraagt aan...”, voor elk van de maatschappelijke kwesties. Daarbij staat 1 voor “helemaal niet” en 5 voor “volledig”. Zie ook Bijlage 2 voor de vragenlijst..

Figuur 13 Percentage mensen dat vindt dat de wetenschap een bijdrage levert, per maatschappelijke kwestie.

*De volledige vraag die bij dit item hoort is “De ontwikkeling van technologie die ons leven interessanter of gemakkelijker maakt”

** De volledige vraag die bij dit item hoort is “De vrijheid voor wetenschappers om te kiezen wat zij willen onderzoeken”

Mensen denken vooral dat wetenschap bijdraagt aan het ontwikkelen van nieuwe kennis: ruim 75% van de mensen denkt dat dat tamelijk of volledig waar is. Ook vindt het merendeel van de mensen dat wetenschap bijdraagt aan de ontwikkeling van nieuwe technologie die ons leven interessanter of gemakkelijker maakt (68%), aan een langer en gezonder leven (61%), aan de veiligheid van voedsel (57%), en aan het verbeteren van de luchtkwaliteit (53%). Nederlanders zijn hierin niet de

enigen; uit EU-onderzoek blijkt dat twee derde (67%) van de ondervraagden in alle EU-landen samengenomen vindt dat technologie en wetenschap onze levens gemakkelijker, gezonder en comfortabeler maken (Europese Commissie, 2025).

Daar tegenover staat dat uit onze enquête blijkt dat minder dan een kwart van de mensen in Nederland denkt dat wetenschap bijdraagt aan het betrekken van burgers bij wetenschap, bij het verminderen van inkomensongelijkheid, en bij verbinding en wederzijds begrip tussen mensen.

Opvallend is dat minder dan een derde (32%) denkt dat de wetenschap bijdraagt aan voldoende werk. Uit grootschalig internationaal onderzoek van de Wellcome Trust blijkt dat mensen in West-Europa als een van de weinige regio's ter wereld gemiddeld pessimistisch zijn over de impact van wetenschap op werkgelegenheid (Gallup, 2019). In landen met een hoog gemiddeld inkomen, zoals Nederland, zijn het vooral laagopgeleide mensen die vinden dat wetenschap geen positieve impact heeft op werkgelegenheid. Daarom hebben we per opleidingsniveau gekeken naar het percentage mensen dat wel en niet vindt dat de wetenschap bijdraagt aan voldoende.

Tabel 2 toont het overzicht. Voor de groep hoogopgeleide mensen vinden meer mensen dat wetenschap wel bijdraagt aan voldoende werk dan niet, een verschil van 12,5 procentpunt. Voor mensen met een middelbaar opleidingsniveau is dat verschil kleiner, 5,1 procentpunt, maar nog wel positief. Voor laagopgeleide mensen is dit verschil nog kleiner, en negatief, -4,3 procentpunt. Dat wil zeggen dat meer mensen met een laag opleidingsniveau vinden dat wetenschap niet bijdraagt aan voldoende werk dan mensen die dat wel vinden.

Tabel 2 Draagt wetenschap bij aan voldoende werk?

Opleidingsniveau	Ja (%)	Nee (%)	Vershil (%-punt)
Hoog	36,1	23,6	12,5
Middelbaar	31,6	26,5	5,1
Laag	28,1	32,4	-4,3

We hebben ook gekeken naar hoe stemgedrag samenhangt met in hoeverre mensen vinden dat wetenschap bijdraagt aan maatschappelijke kwesties. We zien daarbij een vergelijkbaar patroon als voor vertrouwen in onderzoek naar bepaalde thema's en vertrouwen in de wetenschap in het algemeen. Dat wil zeggen, stemmers op de partijen Forum voor Democratie, PVV en BBB vinden voor veel thema's minder vaak dan gemiddeld dat de wetenschap een bijdrage levert.

Stemmers op Volt, D66, en GroenLinks-PvdA vinden voor veel thema's juist vaker dan gemiddeld dat wetenschap daar een bijdrage aan levert.

Ook hier zien we verschillen binnen de partijen. Bijvoorbeeld: JA21-stemmers vinden vaker dan gemiddeld dat de wetenschap een bijdrage levert aan veiligheid, maar minder vaak dan gemiddeld dat de wetenschap bijdraagt aan het bestrijden van de gevolgen van klimaatverandering. ChristenUnie stemmers vinden vaker dan gemiddeld dat de wetenschap bijdraagt aan allerlei maatschappelijke kwesties, behalve als het gaat om het betrekken van burgers bij de wetenschap, verbinding en wederzijds begrip tussen mensen en de vrijheid van wetenschappers om te bepalen wat zij willen onderzoeken.

Gedetailleerde informatie over waarderingen van deze maatschappelijke kwesties naar partij is te vinden in de tabellen 15, 16 en 17 in de methodologische verantwoording.

De vraag of mensen vinden dat wetenschap bijdraagt aan elk van de bovengenoemde maatschappelijke kwesties correleert matig tot sterk met vertrouwen in de wetenschap. Dat wil zeggen dat er voor eigenlijk alle ondervraagde maatschappelijke kwesties een vrij sterk positief verband is tussen vertrouwen in de wetenschap en of mensen vinden dat de wetenschap bijdraagt aan de desbetreffende kwestie. De precieze correlaties voor elke maatschappelijke kwestie zijn terug te vinden in tabel 14 in de methodologische bijlage.

Eerder kwalitatief onderzoek van het Rathenau Instituut naar vertrouwen in de wetenschap toonde aan dat transparantie een sleutelbegrip is (Rathenau Instituut, 2021a). Burgers gaven in dat onderzoek aan te verwachten dat hun vertrouwen in de wetenschap stijgt naarmate zij meer inzicht krijgen in wat er in de wetenschap gebeurt. Deze bevinding zien wij terug in de resultaten in dit rapport. Mensen die meer het gevoel hebben dat de wetenschap bijdraagt aan de transparantie van de wetenschap, hebben gemiddeld genomen ook meer vertrouwen in de wetenschap.

3 Conclusie

Vertrouwen in instituties is aan verandering onderhevig. Het vertrouwen in de rechtspraak, vakbonden, kranten, televisie, de Tweede Kamer, de regering en grote ondernemingen is afgenomen ten opzichte van de vorige meting uit 2021 (Rathenau Instituut, 2021). Toch zien we in deze meting van ons terugkerende onderzoek, in lijn met de trend uit vorige metingen, dat het vertrouwen in de wetenschap wederom gemiddeld genomen heel stabiel en bovendien vrij hoog gebleven is. Het vertrouwen in de wetenschap is zelfs licht gestegen ten opzichte van de vorige meting uit 2021 (Rathenau Instituut, 2021, 2018, 2015, 2013). Wel zien we dat er belangrijke veranderingen zijn opgetreden. Het aantal mensen met laag vertrouwen in de wetenschap is toegenomen van 9,5% in 2021 (Rathenau Instituut, 2021) naar 14,6% in 2025, een stijging van ruim 50%. Tegelijkertijd steeg het aandeel mensen met heel hoog vertrouwen in de wetenschap ook: het aantal mensen dat een 9 of 10 gaf voor hun vertrouwen in de wetenschap, steeg met meer dan 65%, van 20,6% in 2021 (Rathenau Instituut, 2021) naar 34,1% in 2025.

Om deze verschuivingen beter te kunnen meten en begrijpen, gaan we de komende drie jaar de mensen die hebben deelgenomen aan deze enquête elk jaar opnieuw benaderen en vragen naar hun vertrouwen in de wetenschap. Ook vragen wij hen of dat vertrouwen in het afgelopen jaar veranderd is en of dit komt door iets dat zij hebben meegemaakt. Zo hopen wij in de komende jaren betere uitspraken te kunnen doen over of, en waardoor vertrouwen in de wetenschap verandert.

Mensen hebben uiteenlopende associaties bij wetenschap, maar lijken qua vertrouwen weinig onderscheid te maken tussen verschillende aspecten van de wetenschap – zolang het geen externe partijen betreft. Zo hebben mensen een vergelijkbaar niveau van vertrouwen in de wetenschappelijke methode, wetenschappers, de conclusies die zij op basis van wetenschappelijk onderzoek trekken en de wetenschap als kennisinstituut. Het vertrouwen in deze aspecten correleert ook sterk met vertrouwen in de wetenschap in het algemeen. Wanneer het gaat om wat anderen met wetenschap doen hebben mensen echter weinig vertrouwen. Een meerderheid van de mensen zegt geen vertrouwen te hebben in hoe politici wetenschappelijke inzichten gebruiken voor beleid, en ook is er weinig vertrouwen in de conclusies die andere partijen trekken op basis van wetenschappelijk onderzoek.

Er zijn wel grote verschillen in hoeveel mensen vertrouwen hebben in bepaalde onderzoeksthema's. Zo hebben veel mensen vertrouwen in onderzoek naar gezondheid en vaccinaties. Deze thema's worden ook vaak genoemd als

associaties bij de wetenschap. Een kleine meerderheid van de mensen heeft vertrouwen in onderzoek naar klimaatverandering. Een minderheid van de mensen heeft vertrouwen in onderzoek dat zich richt op genetisch gemodificeerde organismen, kunstmatige intelligente, en discriminatie en ongelijkheid.

Blootstelling aan de wetenschap hangt positief samen met vertrouwen in de wetenschap. Daarbij beschouwen we als blootstelling zowel opleiding als verschillende manieren van in aanraking komen met de wetenschap in het dagelijks leven (zoals kranten- of sociale mediaberichten over wetenschap lezen). We zien in de resultaten dat opleiding en in aanraking komen met wetenschap belangrijke factoren zijn die verband houden met vertrouwen in de wetenschap. Dit effect is sterk te zien voor vertrouwen in het algemeen maar ook als het gaat om vertrouwen in verscheidene aspecten van de wetenschap. Zo zien we een positief verband tussen opleiding en vertrouwen in de wetenschappelijke methode. Wetenschappers genieten breed vertrouwen onder mensen met verschillende opleidingsniveaus, maar vertrouwen in wetenschappers hangt wel samen met hoe vaak iemand bijvoorbeeld programma's over de wetenschap kijkt of luistert. Ook vertrouwen in specifieke onderzoeksthema's, zoals vaccinaties, klimaatverandering, en AI, hangt samen met blootstelling aan de wetenschap.

Net als in Amerika hangt politieke voorkeur in Nederland samen met vertrouwen in de wetenschap. We zien dit verband niet alleen voor vertrouwen in de wetenschap in het algemeen, maar ook voor vertrouwen in alle aspecten van de wetenschap en alle onderzoeksthema's die we ondervraagd hebben. Mensen die zichzelf als progressief en/of links beschouwen hebben gemiddeld meer vertrouwen in de wetenschap en verschillende aspecten ervan dan mensen die zichzelf als conservatief en/of rechts beschouwen. Dit lijkt ook weerspiegeld in het verband tussen stemgedrag en vertrouwen in de wetenschap: mensen die in de laatste Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 stemden op Volt, PvdA-GroenLinks, en D66 hebben gemiddeld het meeste vertrouwen in de wetenschap, in onderzoek naar verschillende thema's, en in hoeverre wetenschap bijdraagt aan verschillende maatschappelijke kwesties. Mensen die op BBB, PVV en Forum voor Democratie stemden het minst.

Vertrouwen in de wetenschap hangt sterk samen met verwachtingen dat de wetenschap bijdraagt aan maatschappelijke kwesties. Er zijn sterke verbanden tussen het vertrouwen in de wetenschap en verwachtingen over bijdragen van de wetenschap aan zaken van maatschappelijk belang, zoals kennisontwikkeling, een langer en gezonder leven, en technologie die ons leven leuker of gemakkelijker maakt. Hoewel we de richting van oorzaak en gevolg niet met zekerheid kunnen vaststellen, zou het kunnen dat de mate waarin mensen het maatschappelijk belang van een bepaald type onderzoek sterk voelen, belangrijk is in de vorming

van het vertrouwen in dat type onderzoek. Deze hypothese wordt ondersteund door wetenschappelijke bevindingen (Većkalov, 2022).

Al met al zien we dat het vertrouwen in de wetenschap in Nederland gemiddeld genomen nog steeds hoog is, zeker ten opzichte van andere instituties. Mensen noemen voornamelijk positieve of neutrale associaties bij het begrip wetenschap, en verwachten veel van de wetenschap voor het oplossen van maatschappelijke problemen. Wel zien we dat zowel het aandeel mensen met een laag vertrouwen in wetenschap, als het aandeel met juist heel hoog vertrouwen in de wetenschap is gestegen ten opzichte van de vorige meting. De opvattingen lopen daarmee meer uiteen dan voorheen.

Literatuurlijst

Akker, O. van den *et al.* (2020) Sex differences in trust and trustworthiness: A meta-analysis of the trust game and the gift-exchange game. *Journal of Economic Psychology*, 81, 102329.

Buchan, N. R., Croson, R. T. A. & Solnick, S. (2008). Trust and gender: An examination of behavior and beliefs in the Investment Game. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 68(3-4), 466-476.

Carlsson, H. en Kremer, M. (2024, 27 maart). Dalend vertrouwen van ouderen in ouderenzorg. *Sociale Vraagstukken*.

Cauwenberghs, J. (2023, 29 mei). Tieners delen op TikTok en Instagram (onveilige) anticonceptietips: "Geen slecht idee om ook gewoon eens de bijsluiter van je pil te lezen". *VRT NWS*.

Centerdata (2025). *LISS Core Study 8: Politics and Values. Wave 17*.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2021). *Invulling praktisch en theoretisch opgeleiden - Een bruikbaar alternatief voor de huidige indeling van onderwijsniveau?*. (Auteurs: Astrid Pleijers, Robert de Vries)

Centraal Bureau voor de Statistiek (2023a). *Gezondheidsenquête*.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2023b, 8 juni). Zorgen over financiële toekomst in jaar tijd flink toegenomen. *Nieuws*.

Centraal Planbureau (2025a). *Centraal Economisch Plan 2025*.

Centraal Planbureau (2025b). *De armoede intensiteit: een raming van de diepte van armoede*.

Elsevier (2024). *Nederland als wetenschapsland – de huidige stand van zaken*.

Europese Commissie (2025). *European citizens' knowledge and attitudes towards science and technology*. Eurobarometer rapport.

Fisher, D. *et al.* (2023). The politicisation of climate change attitudes in Europe. *Electoral Studies*, 79, 102499.

Gallup (2019). *Wellcome Global Monitor – First Wave Findings*.

Gauchat, G. (2012). Politicization of Science in the Public Sphere: A Study of Public Trust in the United States, 1974 to 2010. *American Sociological Review*, 77(2), 167-187.

GGD Nederland (2022). *Corona Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2022 GGD'en, CBS en RIVM*.

Gligorić, V., van Kleef, G. A. & Rutjens, B. T. (2025). Political ideology and trust in scientists in the USA. *Nature Human Behavior*.

Idema, L. (2022, 30 september). Waarom je temperatuur bijhouden geen betrouwbaar anticonceptiemiddel is. *NU.nl*.

Institut Sapiens (2024). *Baromètre « Science et Société »*.

Kamsma, M. (2024, 6 november). Nu vlees uit het lab bijna beschikbaar is, wordt er ook weerstand tegen gekweekt. *NRC*.

Keulemans, M. (2024, 15 november). Het klimaat is van iedereen. Waarom is het dan iets voor links geworden? *De Volkskrant*.

KRO-NCRV (2023, 27 oktober). Tieners komen regelmatig video's met misinformatie over het klimaat tegen op TikTok. *Misinformatie | Pointer Checkt*.

KRO-NCRV (2024, 15 februari). Pointer Checkt: Tientallen makers verspreiden op TikTok misinformatie over hormonale anticonceptie. *Misinformatie*.

Lindeman, M., *et al.* (2019). Religious Unbelief in Three Western European Countries: Identifying and Characterizing Unbeliever Types Using Latent Class Analysis. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 29(3), 184–203.

Neijland, T. (2024, 20 mei). Werkdruk artsen neemt toe door desinformatie: 'Soms heel vervelende gesprekken'. *NOS Nieuws*.

NOS Nieuws (2010, 2 februari). Omstreden Publicatie over autisme ingetrokken.

Ophir, Y., Walter, D., Jamieson, P. E., & Jamieson, K. H. (2024). The Politicization of Climate Science: Media Consumption, Perceptions of Science and Scientists, and Support for Policy. *Journal of Health Communication*, 29(sup1), 18–27.

Pew Research Center (2019). *Trust and Mistrust in Americans' Views of Scientific Experts*.

Pew Research Center (2023). *Americans' Trust in Scientists, Positive Views of Science Continue to Decline*.

Pew Research Center (2024). *Public Trust in Scientists and View on Their Role in Policymaking*.

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (2024). *Van overleven naar bloeien*.

Rathenau Instituut (2013). *Hoeveel vertrouwen hebben Nederlanders in Wetenschap?* Den Haag. (auteurs: W. Tiemeijer, W. en J. de Jonge)

Rathenau Instituut (2015). *Vertrouwen in de wetenschap 2015*. Den Haag. (auteur: J. de Jonge).

Rathenau Instituut (2018). *Vertrouwen in de wetenschap – Monitor 2018*. Den Haag. (auteurs: N. van den Broek-Honingh en J. de Jonge).

Rathenau Instituut (2021). *Vertrouwen van Nederlanders in wetenschap (enquête 2021)*. Den Haag (auteurs: N. van den Broek-Honingh, I. Glas en A. Vennekens)

Rathenau Instituut (2021a). *Vertrouwde wetenschap – Een kwalitatieve studie naar het publieke vertrouwen in wetenschap en opdrachtonderzoek*. Den Haag (auteurs: Scholvinck, A., J. Elahi, N. van den Broek-Honingh en P. Faasse)

Rathenau Instituut (2025). *Online vertrouwen – Literatuurstudie over wat misinformatie op sociale media doet met vertrouwen in de wetenschap*. (Auteurs: Ex, L., De Groot, L. M., Scholvinck, A. F. M., & Van Huijstee, M., m.m.v. De Jong, M. F.)

Reuters Institute (2024). *Digital News Report 2024*.

Rijksoverheid (2024, 13 september). Maatregelen voor bestaanszekerheid in een samenleving waar iedereen kan meedoen. *Nieuwsbericht*.

Rutjens, B.T., Stutton, R.M., & van der Lee, R. (2017). Not All Skepticism Is Equal: Exploring the Ideological Antecedents of Science Acceptance and Rejection. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(3), 384-405.

Rutjens, B.T. & van der Lee, R. (2020). Spiritual skepticism? Heterogeneous science skepticism in the Netherlands. *Public Understanding of Science*. Vol. 29(3), 335 – 352

Salesforce (2024). *State of the AI Connected Customer*, 7th edition.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2025a). *Burgerperspectieven 2025 | Bericht 1*.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2025b). *Sociale en Culturele Ontwikkelingen 2025*.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2025c). *Verdeeld over het land*. Den Haag. (auteurs: Cok Vrooman, Jurjen Iedema en Jeroen Boelhouwer)

Stichting Armoedefonds (2025). *De impact van voortdurende armoede op hulporganisaties in Nederland*.

Tiberghien, Y. (2009). Competitive Governance and the Quest for Legitimacy in the EU: the Battle over the Regulation of GMOs since the mid-1990s. *Journal of European Integration*, 31(3), 389–407.

Većkalov, B., Zarzeczna, N., McPhetres, J., van Harreveld, F., & Rutjens, B. T. (2022). Psychological Distance to Science as a Predictor of Science Skepticism Across Domains. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 50(1), 18-37.

Vegt, K. R., Elberse, J. E., Rutjens, B. T., Voogt, M. H., & Baâdoudi, F. (2023). Impacts of citizen science on trust between stakeholders and trust in science in a polarized context. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 25(6), 723–736.

Vetenskap & Allmänhet (2024). *VA Barometer 2024/2025*.

Vetenskap & Allmänhet (2017). *VA Barometer 2017/2018*.

Wellcome (2020). *Wellcome Global Monitor 2020 – Covid 19*.

Wissenschaft im Dialog (2024). *Science Barometer 2024*.

© Rathenau Instituut 2025

Verveelvoudigen en/of openbaarmaking van (delen van) dit werk voor creatieve, persoonlijke of educatieve doeleinden is toegestaan, mits kopieën niet gemaakt of gebruikt worden voor commerciële doeleinden en onder voorwaarde dat de kopieën de volledige bovenstaande referentie bevatten. In alle andere gevallen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Open Access

Het Rathenau Instituut heeft een Open Access beleid. Rapporten, achtergrondstudies, wetenschappelijke artikelen, software worden vrij beschikbaar gepubliceerd. Onderzoeksgegevens komen beschikbaar met inachtneming van wettelijke bepalingen en ethische normen voor onderzoek over rechten van derden, privacy, en auteursrecht.

Contactgegevens

Anna van Saksenlaan 51
Postbus 95366
2509 CJ Den Haag
070-342 15 42
info@rathenau.nl
www.rathenau.nl

Bestuur van het Rathenau Instituut

Drs. Maria Henneman (voorzitter)
Prof. dr. Noelle Aarts
Prof. dr. Nynke van Dijk
Dr. Laurence Guérin
Dr. Radjesh Manna
Joep Munten MSc
Prof. dr. ir. Behnam Taebi (vice-voorzitter)
Drs. Kees Verhoeven

Secretaris van het bestuur:

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen (directeur Rathenau Instituut)

Het Rathenau Instituut stimuleert de publieke en politieke meningsvorming over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie. We doen onderzoek en organiseren het debat over wetenschap, innovatie en nieuwe technologieën.